

Kòritò

ǝ *Kànisa tò Pòlò andí wemberè tí bhàruwà

Yàrí bhàruwà ǝ ì nòtù ádrùndrǝ dhu tí dhu

Yàrí bhàruwà nandí ní Pòlò, Yèsù bhà uvitatále. Kǝngbe ndi Kòritò tǝ kigò ǝ Kànisa wemberè tí, mbèmbè iwà imbò kumì ato núdà Yèsù ka kúgù dhu-dzidǝ rórò (Kas 18.1-3). Kǝndí bhàruwà ndi Kànisa tò mbèmbè iwà imbò ato núdà rórò. Ndi kàsùmì ǝ kǝtù ndi Èfesò tǝ kigò ǝ.

Kòritò ní Ì Àkayà tǝ pbirì ǝ ádrùngbǝ kigò (Kòmí ka kárí ndi pbirì ànzi Pbagiríkí tǝ pbirì tí). Ndi kigò ǝ ì ì ale-tidǝ ní ì dhèdhèrò pbirì ǝ bhà: Pbagiríkí mà, Pbarómá mà, Pbayàhúdí mà. Tǝ ì a'ù Yèsù rò, ì ale nzínzi ǝ àbhǝ ale nyú nóongónà *sànamǝ-nzo-owù nungu, 'àdù dhèdhèrò irèta-tidǝ-owù nungu át.

Pòlò náabà màkùrù dhèdhèrò ale-ti'òná rò Kòritò tǝ kigò ǝ Kànisa ǝ arí ndòenzi dhu dǝ (1Kò 1.11 ; 5.1). Ndi kigò ǝ pbakristò náaze dhu ní Pòlò ritè ingbà dhu bhèyi màtí ì àdù òko inzà Yèsù ná'ù ale nzínzi ǝ dhu fiyò. Ní wemberè tǝ pbindà bhàruwà ǝ, Pòlò rǝ dhu andí yà ndi ndábà màkùrù dǝ, ndàdù dhu àdu yà tsùnà ka kóngù dhu dǝ.

Bhàruwà-nyitì ka kòhù tí dhu

- Bhàruwà-dòkpa (1.1-9).
- Ìndrù-ǝnga rǝ ndùndò Kànisa ǝ dhu (1.10–4.21).
- Ìnzà ìndrù àkǝ 'ònzì mènnyòni dhu mà, ì nùmbǝ ale àkǝnà 'òkò tí fǝ-dzà dhu màna dhu (5.1–7.40).
- Pbakristò rǝ ì dǝyá ìtírò Kàgawà-nyìkpó ǝ dhu (8.1–11.1).
- Sòmǝ-dzà ǝ vèbhále mà kpbhále màna àkǝ 'ì nà ǝf mà, Ádrùngbǝle Yèsù àbhǝ rí kirè ònyè dǝ dhu màna (11.2-34).
- Ìlǝlǝ-Alafí arùbhòna dhèdhèrò perè-tidǝ, kà ní ka kádù kasu ònzì tí Kànisa ǝ dhu màna (12.1–14.40).
- Krístò ingbè ndi òve-bvù rò dhu dǝ Yèsù ná'ù ale nungbeya ì dhu nídè dhu (15.1-58).
- Bhàruwà rǝku dòná rò dhu (16.1-24).

Pòlò rǝ Kòritò tǝ kigò ǝ pbakristò nóvi dhu

(1Kò 1.1-7; Kas 18.1-11; Fìl 1.3-6; Kòl 1.3-6)

1 Yàrí bhàruwà nandí ní ima, Pòlò, yà Kàgawà ànzi ndi nyú ndi ndóze ka dhu bhèyi rǝ Yèsù Krístò bhà uvitatále tí ale. Mǝ mǝ ì

atdíkpá àlě t'ádòná Sòsitèni^a mànà. ²Ma màndí dhu fùkù, Kòritò tó kigò ð ríí Kàgàwà bhà kànìsà tírò. Nyí ní yà nyí nyú'ò nyí nyílà Kàgàwà-nyìkpó ð Yèsù Krístò nyí nyá'ù dhu-otù ð ale. Kàgàwà únzi nyí ndíní nyí nyoko tí pbìndà ale tí, kóró ngùkpà ale kàkà àlě tó Ádrùngbàlě Yèsù Krístò-òvò ìfù arí kóró ngari ð mànà. Ndi Yèsù Krístò ní abádhí tó Ádrùngbàlě, ndirò ka ní àlě tó Ádrùngbàlě átò. ³Àlě t'Ábanà Kàgàwà mà, ndi àlě tó Ádrùngbàlě Yèsù Krístò mànà nákà 'àso nyí, 'àdù nyàbhu nyòkò màrùngà ð.

Yèsù Krístò-otù ð àlě karábàna asota

⁴Ma marí òtso àbhù bilínganà pbàkà Kàgàwà tò okúkù dò rò, yà Kàgàwà àbhu nyàbà Yèsù Krístò-otù ð ídzìngà-okú dò rò. ⁵Obhó tí, Krístò mànà fùkù ungbòta-otù ð, Kàgàwà írà nyí kóró dhu ní, ròsè dòtsí ní yà ale-dò àlě rí òte ùnò nyí nyá'í dhu mà, ìnga nyí nyúni dhu mànà dhu ní^b. ⁶Krístò dǎ ka káwe dhu nábà ngari òbi nyú nà afíku ò. ⁷Ndi dhu bhèyi ní ndi, yà àlě tó Ádrùngbàlě Yèsù Krístò rí nditè kpanya òná idhò òdò nyí nyí ònanà, rùkú ndi nòtdi Ìlílà-Alafí aríbhona ìndrù tò perè rí mbà ìí atdí màtí. ⁸Ka ní ndi nyí nabhùya nyíkò pòtsó, ràrà àhù yà adzi ð dhu-tsù rí ndòdì dhu ò. Ndi dhu bhèyi ní ndi, nyòbhu rí atdí afátá dǎ màtí atdí ale mà ní'íya ìmbà, wò ndi àlě tó Ádrùngbàlě Yèsù Krístò ríngò òná idhò ð. ⁹Kàgàwà ní ndi ndùnò dhu ìfù arí ale. Àbadhi ní ndi nyí nunzi nyùngbò nyí Idhùnà Yèsù Krístò, àlě tó Ádrùngbàlě mànà.

Ìndrù-ònga rí ndùndò Kànìsà ð dhu

¹⁰Àbanínzó, ma mìtdè nyí ìtdè tí àlě tó Ádrùngbàlě Yèsù Krístò-òvò rǎ, ndíní nyí kóró nyí nyowu tí òte rǎ atdí dhu dǎ, ìmbà ìndrù-ònga rí ndùndò dhu ràdù ìí nzínzìkù ð. Nyí nyàkà nyòkò atdínga ð, nyíí atdí ìnga t'únita nà, nyàdù ìí atdí irèta nà. ¹¹Obhó tí, àbanínzó, Klòè bhà-dzá-bhà-tsù, ma mírì dhu atsù raríí nzínzìkù ð. ¹²Ma màtina yà dhu bhèyi : ìngbàtí fli ndi ale mà nzínzìkù ð náarí vurò dhu ùnò ngàtsi ale rùnòna dhu nà. Atdí ale náarátina : « Ìma, ma ní Pòlò bhà ale, » ngàtsi ale ràdù àtìna : « Ìma, ma ní Apòlò bhà ale. » Ndirò ngàtsi ale arátina : « Ìma, ma ní Kefà^c bhà ale, » ngàtsi-tsí ràdù àtìna : « Ìma, ma ní Krístò bhà ale. » ¹³Ní, Krístò-ònga nùndò tí ùndò ndi ? Tí ìma Pòlò ndi ka kutó ma mùsàlabhà dǎ okúkù dò rò ? Nyí nyalú tí bàtizò, ìma, Pòlò nòvò rǎ ? ¹⁴Ma marí òtso àbhù Kàgàwà tò, ìnzá ma mábhu bàtizò nzínzìkù ð atdí ale tò màtí dhu-okú dò rò, pbétù, ma múbho ka fíyò ní Krisipò^d mà kèlě Gáyò^e nà, ¹⁵akye atdí ale mà náarana àtìna, nyí rálù bàtizò òvòdu rǎ ní. ¹⁶Mbèmbè àdzo dhu ní, ma múbho bàtizò átò Stìfanù bhà-dzá-bhà

^a 1.1 Kas 18.17   ^b 1.5 1Kò 5.29-31   ^c 1.12 Kefà ní Péterù Pbàgìrìkí t'ávàna ð.

^d 1.14 Kas 18.8   ^e 1.14 Kas 19.29

tò dhu'. Ròsè kòrí ale dòná, ma màni nzá iwà ma mábhù bàtizò ngätsi ale tò màtí dhu.

**Yèsù Krístò ní Kàgàwà bhà ádrùngbànga tó òbi mà,
kàbhà dhu-ònga t'òvòta tó ófò mànà**

¹⁷Krístò níivi nzá ma mirà bàtizò ùbho ìndrù tò, pbétù kivi ma ndíní ma mɔvɔ tí Ídzi Màkürù ìndrù tò. Kivi ma ndíní ma mara tí kòvò rɔ inzá ma mìtsu ìndrù aríi nà dhu-ònga t'òvòta tó irèta òtèdu ò rórò. Ndi dhu bhèyi ní ndi, Krístò avè mùsàlabhà dɔ dhu níwí nzá ndi ndíi nà ádrùngbànga tó òbi. ¹⁸Obhó tí, Krístò avè mùsàlabhà dɔ dhu tó màkürù òvɔ ka kí ìndrù tò dhu, nózù kàkà dhòdhòdhonganà ì uwíya tí arówu ale náarádù ìmbà tina nà dhu tí. Pbétù àlè tò, yà àlè ìgù kà rí rò, ndi màkürù rítèna ní Kàgàwà bhà ádrùngbànga tó òbi. ¹⁹Obhó tí, Ìlílà Andítá ò Kàgàwà ràtina :

« Ma minzaya dhu-ònga t'òvòta núni ale tó dhu-ònga t'òvòta.

Ma mabhàya yà inga t'únita nà aríi ale tó inga t'únita rùwí^g. »

²⁰Nírò, ádhi pbá ale ndi dhu-ònga t'òvòta tó irèta nà aríi ? Ádhi pbá ale ndi Úyátá tó màlimò tí ríi ? Ádhi pbá ale ndi yà kòmbí aríi adzi ò ka kádù òzùnà òte tó kòngò tí ? Kàgàwà nábhu tí nzá yà adzi ò dhu-ònga t'òvòta ríi ìmbà tina nà dhu tí ?

²¹Obhó tí, ìnzí ní ìndrù arí dhu-ònga òvò ní irèta-otù ò nga ndi ìndrù ràdù Kàgàwà ùni Kàgàwà bhà dhu-ònga t'òvòta tó ófò ò ní. Pbétù, yà àlè karóvɔna ìndrù tò Ídzi Màkürù-otù ò nga ní ndi, Kàgàwà núudhé ndigù ndi ná'ù ale ní, ìmbà atdídhena ale mà ràmbe ndi Màkürù òzù dɔ ìmbà tina nà dhu tí. ²²Tdù ì a'ù Ídzi Màkürù rò, Pbàyàhúdí náarózèna dhu ní, 'àla pé idhɔ rí 'ùkɔ ní ize angyi, ndirò ìnzí ní Pbàyàhúdí náarónena dhu ní, 'irí pé dhu-ònga t'òvòta tó irèta tó òte. ²³Pbétù mà'i, mà mári pbìndà Ídzi Màkürù ùnɔ ale ní Krístò, yà mùsàlabhà dɔ ka kutó ale. Ní, ndi Ídzi Màkürù ùnɔ ka kí ìndrù tò dhu náarádù Pbàyàhúdí-ònga iwà iwà tí, ìnzí ní Pbàyàhúdí ràdù kòzù ìmbà tina nà dhu tí. ²⁴Pbétù, kàkà Kàgàwà núunzi ríi pbìndà ale tí ale tò, ìmbà ríi Pbàyàhúdí màtí, ndirò ngätsi ní ìnzí ní Pbàyàhúdí màtí, Krístò rítèna dhu ní Kàgàwà bhà ádrùngbànga tó òbi mà, kàbhà dhu-ònga t'òvòta tó ófò mànà. ²⁵Obhó tí, yà ìndrù ròzùnà ríi ìmbà tina nà dhu tí Kàgàwà bhà Màkürù nùdà wà ìndrù tó dhu-ònga t'òvòta tó irèta. Ndirò yà abádhí ròzùnà ríi ìvíví dhu tí Kàgàwà bhà Màkürù ríi òbi nà ròsè ìndrù ríi nà òbi dòná.

²⁶Nírò àbanínzó, nyirè pé nyí nyíi òná ófò, yà Kàgàwà únzi nyí nyíi pbìndà ale tí rò : ìnzí ní ábhɔ ale ì nzínziku ò ríi dhu-ònga t'òvòta tó irèta nà ádhàdhì yà ìndrù rítèna dhu bhèyi. Ìnzí ní ábhɔ ale mà ì nzínziku ò ríi ádrùngbànga tó òbi nà, ndirò ìnzí ní ábhɔ ale ì nzínziku ò ka kádù

^f 1.16 1Kò 16.15-17   ^g 1.19 Ìsa 29.14

òzùnà kámá-tidò tí. ²⁷Pbétù, Kàgàwà òvò yà adzi ð ale rǎdù òzùnà ìmbà tǐya nà dhu tí ale, ndíní dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta nà ale-nyì niwu tí. Ndirò kòvò ivíví dhu tí yà adzi ð ale rǎdù òzùnà ale, ndíní òbi nà ale-nyì niwu tí. ²⁸Kǎvò yà adzi ð ale rǎdù òzùnà àkyǎkyè dhu tí dhu, ndirò gàyàna ònzi abádhí rǐ dhu, yà ìmbà tǐya nà dhu tí rǐí ìndrù-nyìkpó ð dhu, ndíní yà àkǎkǎ dhu tí ìndrù rǒzùna dhu nugolo tí. ²⁹Kǎnzì ka ndi dhu bhèyi, akye atdí ale mà náarana ndìdzi ndìtírò ònzíná nǐ. ³⁰Kàgàwà ní ndi nyì núngbò Yèsù Krístò mànà. Kǎbhu Krístò rǐí àlě tò yà ndi ndarí dhu-ǎnga òvò nǐ irèta tí. Kà-tì ní, Krístò-otù ð kǒzù àlě obhónángatále tí, kú'ò àlě àlě rǐlǎ nyìkpóna ð, ndirò kèwu àlě àlě tó nzérénga ð rò. ³¹Àdhàdhì yà ìlǐlǎ Andítá náarúnona dhu bhèyi: « Ndi nòzè ndìdzí ndi ale, náká ndìdzí ndi Àdrùngbǎle Kàgàwà-okú dò rò tí^h. »

Krístò yà mùsàlabhà dǎ ka kutó dǎ màkùrù

(2Kò 4.5-7; Èfe 3.2-11; 1Yù 2.20,27)

2 ¹Àbanǐnzó, ima nyá mà, yà fǔrǎbvù ma mǎrà àhu, madù àrà òrù ð aróko dhu yà Kàgàwà itè àlě tò nówò rǒ fǔkù òná kàsùmì ð, ma mǎrà nzá i dhu òvò rǒ fǔkù ìdzidzò òte-tidò ð, ndirò ma mǎrà nzá kòvò rǒ yà adzi ð dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta-tidò ð. ²Obhó tí, yà atdíkpá àlě kǐí nyì mànà òná kàsùmì ð, ma mudhé ndíní ma mara tí òte rǒ dóná ní atdí dhu kèlě. Ndi dhu ní Yèsù Krístò, yà mùsàlabhà dǎ kutó dǎ màkùrù. ³Ndirò, fǔrǎbvù ma mǐí nǐnganí, ma mǐí ivívínga nà, ma mǐí òdò nà, madù àmbe ìvi dǎⁱ. ⁴Ma mǎrà dhu ùdhe rǒ, madù dhu òvò fǔkù rò, ma mónzì nzá i dhu ndíní ma midha tí afǐku nyǎ'ù dhu yà dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta náarǐbhona ìndrù tò òvòvù òte nǐ. Pbétù ma mónzì i dhu Kàgàwà bhà ìlǐlǎ-Alafí bhà ádrùngbǎnga tó òbi nǐ, ⁵inzì fǔkù a'uta níidè tí ìndrù arí dhu-ǎnga òvò nǐ irèta dǎ, pbétù ndíní kǐdè tí Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó òbi dǎ.

Ìlǐlǎ-Alafí rǐ Kàgàwà arí dhu-ǎnga òvò tí dhu itè àlě tò dhu

⁶Ìnè màtí kà rǐí ndi dhu bhèyi rò, mà mǎrí dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta tó dhu nówò kǎkà iwà ò'ò afíya òná rò ale tò. I dhu ní nzǐ yà adzi ð dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta-tidò, ndirò ka ní nzǐ yà adzi dǎ idzi nónyù, yà nzǐ fíyò idzi rǎdù àpere ale tó irèta-tidò. ⁷Mǎ maróvona ní Kàgàwà bhà dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta yà òrù ð okónà. Inzá ndi ndàpè yà adzi òbhòlò rórò, kǎvò wò ndi dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta ndíní àlě kotsúya tí pbìndà ádrùngbǎnga tó awáwè ð otùna ð. ⁸Yà adzi dǎ idzi nónyù ale nzínzì ð, wò ndi dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta dǎ dhu núni atdí ale mà nǐí mbǎ. Dhu ìina gukyè abádhí ùni ka dhu tí, ní abádhí utóna nzǐ wò ádrùngbǎnga tó awáwè nà Ádrùngbǎle mùsàlabhà dǎ. ⁹Kàgàwà anzì dhu rǐí àdhàdhì yà ìlǐlǎ Andítá náarúnona dhu bhèyi:

^h 1.31 Yèr 9.23   ⁱ 2.3 Kas 18.8-10

« Yà inzà atdí ale mà náapèna àlàna, ndirò inzà atdí ale mà
 náapèna ìrina dhu,
 yà inzà apèna ìse atdí ale-afí ò màtí dhu,
 ní ndi, Kàgàwà abhòlò angyangyi kàkà ndì nòzè ale t'ò. »

¹⁰ Àlè tò ní ndi Kàgàwà itè yà órù ò ndì ndili pbìndà dhu pbìndà ìlìlǎ-Alafí-otù ð. Obhó tí, ìlìlǎ-Alafí arí kóró dhu àndà, ìmbà rìí Kàgàwà údhè ndì ndonzi tí dhu, yà atdíð ò kádù òrùnà màtí. ¹¹ Ádhi pbá ale ndi ìndrù nzínzi ð, ngàtsi ale-afí rìrèna dhu ùni rádù, inzà ní ndi ale-afí yà kà'ò ríí kèlè nùni ka rò ? Ndirò, Kàgàwà bhà irèta nùni rádù atdí ale mà ríí ìmbà, inzà ní kàbhà ìlìlǎ-Alafí kèlè nùni ka rò. ¹² Ndirò àlè, àlè kíí nà ní nzí yà adzi ð ale aríí nà ale-afí-tidò, pbétù àlè kíí nà ní ìlìlǎ-Alafí yà Kàgàwà bhà rò irà, ndíní àlè kùni tí àlè tò Kàgàwà ìbhò kóró dhu. ¹³ Ndirò, yà mà mí Kàgàwà bhà màkürù òvò ìndrù tò rò, mà marí nzí kòvò ìndrù tó dhu-ðnga t'òvòta tó irèta ò rò àhù òte-tidò ð, pbétù mà marí kòvò Kàgàwà bhà ìlìlǎ-Alafí níbhò fàkà obhóná òte-tidò ð. Ndi dhu bhèyi ní ndi, mà marí ìlìlǎ-Alafí nàndà dhu àwè ìndrù tò ndi ìlìlǎ-Alafí ìbhò fàkà òte-tidò ð.

¹⁴ Pbéù, yà adzi dð pbìndà òfò ð tí arúbhi ale, ní rí nzí àdù ndi Kàgàwà bhà ìlìlǎ-Alafí ò rò ráhù òte à'ù. Obhó tí kà rádù kàla rìí ìmbà tína nà dhu tí fìndà, ìnzí ndi dhu rádù dóna àlù, ndirò ìlìlǎ-Alafí-otù ð tí ndi dhu rádù ale-dò àlù nídhuní. ¹⁵ Kàgàwà bhà ìlìlǎ-Alafí nà ríí ale ríí ìnè ìndrù-nyutsi ríí kóró dhu rálù dóna, pbétù ìmbà ríí ìlìlǎ-Alafí nà ale-dò nálù ndi Alafí nà ríí ale-nyutsi ríí dhu rí nzí.

¹⁶ ìlìlǎ Andítá rätina :

« Ádhi pbá ale ndi Ádrùngbàle bhà irèta nùni ?

Ádhi pbá ale ndi kà tò rádù sedzà àbhù ? »

Pbéù àlè'ì, yà ìlìlǎ-Alafí nà àlè kíí rò, àlè kíí nà irèta ní Krístò bhà rò irà irèta.

Kàgàwà bhà kasutále

(1Kò 4.1-6; Èbr 5.11-14)

3 ¹ Pbakà ð àbanínzó, nzínziku ð ma míí nínganí, ma mábà nzá fangà mótè nyí mànà àdhàdhì Kàgàwà bhà ìlìlǎ-Alafí nà ríí ale bhèyi. Pbéù ma mótè nyí mànà àdhàdhì yà adzi ð dhu átdù afíya ale bhèyi, ndirò òko òko ire tí fíyó a'uta ð Krístò-nyutsi ale bhèyi. ² Ma mábhù nyí nyòmùvù dhu níí màkyí^k. Ma mábhù nzá odú r'ò'ò ònyù nyònyù, ìnzí nyí nyádù kà-lèmà ònzi ale tí nyí nyíí dhu-okú dð rò. Ndirò kòmbí màtí nyí nyí nzí àdù kà-lèmà ònzi, ³ òko nyí nyòko yà adzi ð dhu átdù afíku ró nídhuní. Obhó tí, yà òko adha mà anya mànà nóko nzínziku ð dhu, nítè tí nzá dhu, yà adzi ð dhu rátdù afíku, ndirò nyí raróko yà inzà Kàgàwà

^j 2.9 Ìsa 64.3; 52.15 ^k 3.2 Màkyí tí Pòlò rätina dhu ní yà ndi ndudhè kàkà inzà àpè ò'ò fíyó a'uta ð ale tò isísó r'ò'ò dhu.

núni ale náaróko òná ǒfǒ ǒ ? ⁴Wò nzínzìkù ǒ atdí ale rătina : Ima, ima ní Pòlò bhà ale, ngătsi ale rādù àtina : Ima, ima ní Apòlò bhà ale rò, ní wò nyí nyónzina dhu tí nzí inzà Kàgàwà núni ale tó ǒfǒ ǒ dhu ?

⁵Nírò, Apòlò ní àdhi ? Ndirò, Pòlò ní àdhi ? Mă'í ní Kàgàwà bhà kasutále, yà nyí nyá'ù Krístò otùya ǒ ale. Mă mónzì ndi kasu, ngătsi ale rònzì ka yà Ádrùngbàle abhù fíndà perè-bvu rǒ. ⁶Mă mí'í àdhàdhì yà inga ǒ kasu nanzì ale bhěyi : Ima, ma mazò itse, ndirò Apòlò adù idha ùdho kà dǒ. Pbétù, Kàgàwà ní ndi adù kàbhù ròvì. ⁷Ní, wò ndi itse nòzò ale mà, kà-dǒ idha nùdho ale mànà, kóró ní nzí dhu. Kàgàwà ní ndi rǒ ngari nà, kàbhù ndi ndi itse ròvì dhu-okú dǒ rò. ⁸Itse nòzò ale mà, kà-dǒ idha nùdho ale mànà kóró rǒ àdhàdhì : ndirò, Kàgàwà núubhòya ìngbàtí ìli ndi ale bhà mùkimbà mà, àdhàdhì ndi ale anzì kasu-bvu rǒ. ⁹Obhó tí, mà, mà'í ní atdíkpá arí Kàgàwà bhà kasu ònzi ale. Nyí, nyí ní Kàgàwà bhà onzibvu.

Kàgàwà udhèya pbìndà kasutále-kàsù kàzù nǐ dhu

Nyí ní átò Kàgàwà rǒsina idza. ¹⁰Ní, yà idù Kàgàwà íbhò ídzìnga-bvu rǒ, ndirò àdhàdhì yà idza òsì arí nyìkpóna ótdyù ale bhěyi, ma mópè ndi morù idza-pfǒ [Ídzì Mākūrù t'únòta-otù ǒ.] Ndirò kòmbí, ngătsi ale nádù ndi ndi idza òsì kà-dǒ. Pbétù dhu àkǎ ìngbàtí ìli ndi ale mà ràndà nga mběyi, ìngbà dhu bhěyi màtí ndi ndòsì kà-dǒ dhu nà. ¹¹Obhó tí, ìmbà ngătsi idza-pfǒ òpè rádù ndòrù, yà iwà ka kórù-tsí tó ngari ǒ ale rǒ. Ndi idza-pfǒ ní Yèsù Krístò. ¹²Ìndrù rǒ ìnè ndòsì wò ndi òru ka kórù idza-pfǒ dǒ abho rádù òdhò dhu-tidò ní : orò, tsumà, ndirò orù odzina nà odu-tidò mà. Ngătsi ale rǒ ìnè ndòsì kà-dǒ ìnzí rádù òdhò abho dhu-tidò ní : itsu, tsǐtsò, ayi mà. ¹³Kàgàwà rǒ ìndrù-ànyǎ ìtdì nínganí rí ndònzì dhu nítèya ìngbà tí ìli ndi ale bhà kasu tó ǒfǒ kpangba. Obhó tí ndi nínganí, Kàgàwà núudhèya ìngbàtí ìli ndi ale bhà kasu mà kàzù nǐ, kàzù rádù ndi ndi ale bhà kasu tó ǒfǒ nítè. ¹⁴Ní, dhu í'íya gukyè inzà yà ndi ale asì wò ndi idza-pfǒ dǒ dhu nógbè kàzù ò dhu tí, ní ndi ale náabàya mùkimbà. ¹⁵Pbétù yà ndi ale asì dhu nógbeya gukyè, ní ndi ale náabàya nzí mùkimbà. Àbadhi nyú ndítírò nógúya ògù, pbétù ndi dhu ní'íya àdhàdhì kàzù ònǎ ndi nòtò ndàdù ògù ale bhěyi.

¹⁶Nyí nyúni tí obhó dhu nyí rǎrǐ Kàgàwà bhà idza, ndirò kàbhà ìlǐlǎ-Alafí rarádi nyukutsì ? ¹⁷Obhó tí Kàgàwà bhà idza ní ìlǐlǎ idza, ní nyí ní ndi kàbhà idza. Nírò, ndi ale apé Kàgàwà bhà idza ùgòlò, ní Kàgàwà adùya ndi ale ùgolo átò.

Kàgàwà íbhò kóró dhu fùkù fùkù ídzìnga-okú dǒ rǒ

¹⁸Atdí ale mà àkǎ nzà ndùtrǎ ndi ndítírò. Nzínzìkù ǒ atdí ale mà náapé ndòzù iwà ndi ndúni dhu-ònga t'òvòta yà adzi ǒ ale tó ǒfǒ ǒ dhu tí, ní

ndi ale àkǎ ndùbhà ndi dhu-ǎnga t'òvòta-tidò. Ndi dhu bhëyi ní ndi, kà rǎdù ìí obhóná dhu-ǎnga t'òvòta nùni ale tí. ¹⁹Obhó tí, yà adzi ǎ dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta-tidò ní ìmbǎ tǐna nà irèta Kàgàwà-ǎnzǐ. Ìlǐlǎ Andítá náarátina: « Kàgàwà arí dhu-ǎnga t'òvòta ì ùni dhu tí arí 'àti ale nótisi yà ìtírò abádhí ùpe fiyó àdà ǎ'. » ²⁰Ndirò Andítá rǎtina átò: « Ádrùngbǎle Kàgàwà nùni wà dhu-ǎnga t'òvòta tó irèta nà ale tí rí 'òzù ale tó irèta. Kùni wà dhu, ndi irèta rǎrǐ mbǎ tǐna nà dhu^m. »

²¹Nírò, atdí ale mà àkǎ nzá ndòyò ndi ngǎtsi ale-okú dò rò. Obhó tí, kóró dhu rǐrǐ fùkú ídzìnga tò. ²²Ima Pòlò, Apòlò, Péterù, Kàgàwà íbhò mà fùkù fùkú ídzìnga tò. Ndirò yà adzi, ípìrǎnga, oye, yà kòmbí rǐrǐ dhu, olù ríwu dhu mànà kóró Kàgàwà íbhò fùkù fùkú ídzìnga tò. ²³Ndirò nyǐina, nyǐ ní Krístò bhà ale, ndirò Krístò ní Kàgàwà bhà ale.

Inzá dhu àkǎ kǎnzì Krístò bhà kasutále gàyà dhu

(Ròm 14.10-12; 1Kò 3.5-9)

4 ¹Nírò, dhu àkǎ ìndrù ròzù màí Krístò bhà kasutále tí, ndirò Kàgàwà bhà obhónga ùdhë arí ìndrù tò ale tí. Rìrà àhu kòmbí nga ò, i obhónga náaróko órù ò. ²Nyǐ nyùni wà dhu, wò ndi ádrùngbǎnga-tidò ka kábhù fóná ale rǎrǎdù àkǎ ndìí yà fíndà ka kàvi dhu ǎnzi arí ale tí. ³Pbàkà ǎ, ìnzǐ ní àpbè ndi akekpa màtí nyùnd ànyǎdu, ndirò ngǎtsi nǐ, ìndrù-bvù dhùwanì rùndò ndi ànyǎdu. Ndirò ima nyú matírò ma mí nzǐ àdù ànyǎdu ùnd. ⁴Obhó tí, pbàkà irèta nyú mà nǒbhù nzá ma atdí dhu-okú dò rò màtí, pbétù ndi dhu rǐ nǐ àtina, ima rǎrǐ obhónángatále. Ádrùngbǎle ní ndi ànyǎdu ùnd rádù. ⁵Ní ndi dhu-okú dò rò, nyǐ nyàkǎ nzá nyùnd ìndrù-ànyǎ angyinǎ rò, ìnzá àkò ka kakò kàsùmì àpè àkǎ rórò. Nyǐ nyàkǎ nyòdò nga, ràrà àhu Ádrùngbǎle ríngo dhu ò. Ka ní ndi kóró dhu yà ùru ka kuru índò ò nitèya kpangba awáwù ò, ndàdù yà ìndrù aròdona afíya ò dhu núpò kpangba. Ní Kàgàwà níifuya ìngbàtí ìli ndi ale mà ndi ale bhà kasu-bvu rò.

⁶Àbanǐnzó, ma mùndò wò dhu fùkù, midyì Apòlò bhà ǎfò mà pbàkà ǎfò nyú mànà okúku dò rò. Ma midyì i ǎfò, ndíní ròkǎ nyǐ nyùni tí dhu, nyǐ rǎkǎ nzá nyòwù igi Andítá rǎ rò, ndirò nzínziku ǎ atdí ale mà rǎkǎ nzá ndìdzí ndì, ndòlè ndi atdí ale inǎ rò, ndàdù ngǎtsi ale nídzèlè. ⁷Ádhi pbá ale ndi nyi níli nyǐí ádrùngbǎle tí ròsè ngǎkpà ale dònǎ? Tí obhó Kàgàwà ndi yà nyi nyarǐ nà kóró dhu nubhò ìndù? Kǎpé ìí wò dhu bhëyi, ní ádhu-okú dò rò nga ndi nyi nyádù àmbe nyoyò dǎ, ìnzá nyi nyabà i dhu Kàgàwà-fó dhu bhëyi nǐ?

⁸Nyǐ pbání iwà nyǐ nyábà yà nyǐ nyǐ atdyúya òho kóró dhu! Nyǐ pbání iwà nyǐ nyóngò ònzítále tí! Nyǐ pbání iwà nyǐ nyóngò ádròdrò kámá tí!

^l 3.19 Yòb 5.13   ^m 3.20 Zàb 94.11

Pbétù mǎ'í na, mǎ ní nzǐ ádròdrǒ kámá. Nyǐ nyǐ'íná gukyè obhóngatí ádròdrǒ kámá tí, ní mǎ mǎmbènà ì'ì átò ádròdrǒ kámá tí atdíkpá nyǐ mànà. ⁹Obhó tí, ima ní dhu ròlo Kàgàwà úli mǎ'í, mǎ uvitatále tírò, mǐ'ì olù ale tí kóró ale rǒ dhu bhèyi. Mǎ mǐ'ì àdhàdhì ànyàya ka kítìdì ndíní ka kòkye tí ale bhèyi. Obhó tí, mǎ mǐ'ì àdhàdhì kóró yà adzi ǒ ale mà, màlàyíká mànà dhu rǐ rǒyá rí ndònzì dhu àndà ale bhèyiⁿ. ¹⁰Mǎ pbání ndi àkyàkyè ale Krístò-okú dò rò, nyǎdù ì'ì dhu-ǒnga t'óvòta tó irèta nà ale Krístò-nyutsì. Mǎ pbání ndi ivíví ale, nyǎdù ì'ì ǒbi nà ale. Ìndrù arí itsìka ònzì, pbétù, abádhí arádù nyǐfu ! ¹¹Rìrà àhu kòmbí nga ò, mǎ mǐ'ì àwù nà, mǎ mǐ'ì òmvèna mǎ mí dhu-atdyú nà, mǎ mǐ'ì ìmbǎ mùdzarù nà rǒká. Ka karávu rǒká, màdù àmbe ùbhi dǒ, ìmbǎ mǎ móko ró nga rǐ'ì rǒrǒ. ¹²Mǎ mǎrí adyò ìvò, màmbe kasu ònzì dǒ ǒtsúka nyú ní ònyè mǎ mabá tí. Mǎ'í ní ka kí dhu ùnò rò, mǎ mǎrí i ale àsò àsò tí. Ìndrù rǐ màbhù màbà àpbè rò, mǎ mǎrí dhu-dzi òndù òndù tí. ¹³Mǎ'í ka kùdhù rò, mǎ mǎrí ǒte àdù ìyònga ǒ. Kòmbí màtí ka kí mǒzù àdhàdhì yà adzi ǒ tsítsò bhèyi, ndirò kóró ale mà náarí mǒzù mǐ'ì yà adzi ǒ andrita bhèyi.

Pòlò bhà irèta yà atdídǒ ndi ndóze pbàndà nzónzo-okú dò rò

¹⁴Ma màndí nzá yà dhu fùkù ndíní nyìku nabhù tí rìwù, pbétù ma màndí ka ndíní nyìkpókù nabhù tí ròtdyù àdhàdhì pbàkà nzónzo yà atdídǒ ma móze bhèyi. ¹⁵Obhó tí, atdí kumì lufù ale mà rǐ mbà dhu ùdhè fùkù Krístò-nyutsì ka kóko tí dhu dǒ, ní abáku rǐ mbà ì'ì ibí. Obhó tí, ima ní ndi ma módhì nyǐ Ídzi Màkùrù ma múnò fùkù dhu-otù ǒ, ndíní nyǐ nyoko tí Yèsù Krístò-nyutsì. ¹⁶Nírò, ma mìtdè nyǐ ìtdè tí, nyǐ nyàkǎ nyòdyì pbàkà ǒf. ¹⁷Wò dhu-okú dò rò ní ndi, ma mòvì Tìmòtewè tikù ò. Ka ní pbà'ngba yà atdídǒ ma móze, ndirò mbèyi arí fóná ka kàbhu Ádrùngbǎle Yèsù bhà kasu ònzì. Kàrǐ ndi Krístò-nyutsì ma marádi tí dhu tó gílímá àbhù nyǐrè. Ndi gílímá ní ndi ma marúdhèna kóró ngari ònǎ kóró *kànísá ǒ.

¹⁸Nzínzìku ǒ atdídhèná ale nópè 'àmbe inga irè dǒ ìnzǐ ma rǎrǎrà nyǎndà, ndi dhu ràdù 'àbhu 'àmbe 'ìdzi dǒ. ¹⁹Pbétù, ma mǎrà àhu fùrǎbvù ìnzá òtrò idho ǒ, Ádrùngbǎle òze ka ní. Ní ànyìrǒ ní ndi, ma mí nzǐ kǒkò i 'ìdzǐ arí ìtírò ale arúnona dhu kèlè núní, pbétù ma mí abádhí ràdù ònzìnà dhu nálǎ átò ! ²⁰Obhó tí, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi náarí nzǐ ndìtè yà ale-tsù ǒ ka kúnona dhu-otù ǒ tí, pbétù kǎrǐ ndìtè ádrùngbǎnga tó ǒbi-otù ǒ. ²¹Nírò, nyǐ nyòze ní àdhu ? Tǐ marà àhu fùrǎbvù fudú mùgò nà, ndirò ngǎtsì ní, tí marà àhu àze mà ìyònga mànà ní àlè afídu nà ?

ⁿ 4.9 Ànyàya ka kítìdì ndíní ka kòkye tí ale ka kabhùnà rùvò rùwugà dò, ndíní ì nuyè tí ǒrù tó ìzà nà, ìndrù ràdù 'àndu 'àmbe i ale rǒ rǐ ndònzì dhu àndà dǒ.

Mùnyòni ònzi rí ale àkǎ kodí *Kànisa ǒ rò dhu

(Gàl 5.9; 1Tì 1.19-20; Èbr 10.22)

5 ¹Dhu arí ndiri kóró ngari ònǎ kambe àtina dǎ, nzínziku ǒ atdíghená ale rarí mùnyòni ònzi. Ndi mùnyòni-tidò ní yà ìnzí arí ndònze kǎkǎ ìnzá Kàgàwà ná'ù ale nzínzi ǒ màtí: ka karátina nzínziku ǒ atdí ale ródyì olù-íyànà° ràdi pbìndà tsibhále tí! ²Ní àzèmbè izu àmbènà nyùkǎ, nyǎdù ndi dhu nònzì ale ìpfo, nyòdì nzínziku ǒ rò rò, nyí nyarádù òko nyámbe nyǒyò dǎ òyò tí! ³Ima, ma mǐí itse rùkú rò ale-ngbò ònǎ rò, pbétù ma mǐí ìnè atdíkpá nyí mànà ale-afí ònǎ rò. Ní, ma mòtdì wà ndi dhu nònzì ale-ànyǎ, àdhàdhì ìnè àlè kǐí atdíkpá nyí mànà dhu bhèyi. ⁴Ma mòtdì ndi ale-ànyǎ àlè tó Ádrùngbǎle Yèsù-òvò rǎ. Ndirò, nyùndù nyí nyí rò, ma mǐ'íya ìnè átò atdíkpá nyí mànà ale-afí ònǎ rò, ndirò Ádrùngbǎle Yèsù bhà ádrùngbǎnga tó òbi ní'íya ìnè nzínziku ǒ. ⁵Nyí nyàkǎ nyípfo wò ndi ale, nyǎbhu pǎmvo Sitanì tò^p, ndíní kà-nyùtsì rǐí nzérénga nabhù tí riku yà kà rǎbàna àpbè-otù ǒ. Ndi dhu bhèyi ní ndi kà rǎdù ògù Ádrùngbǎle Yèsù rǐngò ònǎ idhò ǒ.

⁶Nyí nyí nyǒyò nzérénga-okú dò rò dhu ní nzí ídzì dhu! Nyí nyúni tí obhó dhu, àkè afí-ngba rarí ábhǒ idyi nyú nábhù ràmò? ⁷Nírò, nyí nyàkǎ nyípfo wòrì nzérénga tó afi-ayí nyùkùtsì rò, ndíní nyí nyílá tí Kàgàwà-nyìkpó ǒ. Ndi dhu bhèyi ní ndi, nyí nyádù ìí àdhàdhì idyi-òwútá, yà ìnzá ka kàngbò afi ònǎ bhèyi, yà kòmbí nyí nyíí ònǎ ǒfò bhèyi. Obhó tí, Kàgàwà ú'ò wà nyí nyílǎ nyìkpóna ǒ. Kǎbhù wà Krístò perè tí àlè-okú dò rò àdhàdhì Pásika tó mùhendù tó Pbàyàhúdì arózèna 'à' à tamǎ-ngba bhèyi^q. ⁸Ní ndi dhu-okú dò rò, àlè kǎkǎ àlè rònzì àlè tó Pásika tó mùhendù ìnzí ní afi-ayí rǐí ònǎ mùgatì ní. Kà-tì ní, nzérénga mà nzére dhu mànà tó afi-ayí ní. Pbétù, àlè kǎkǎ àlè rònzì ka ìmbǎ ònǎ afi nà mùgatì ní. Kà-tì ní, àlè kǎkǎ àlè ròkò ìlǎ àlè kilǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ rórò, ndirò obhóná dhu ònzi àlè kí rórò.

⁹Yà olù ma mǎndí fùkù bhàruwà ǒ, ma mǎndí dhu mati, nyí rǎkǎ nzá nyòwù òko rǎ atdíkpá mùnyònitále mànà. ¹⁰Ndi bhàruwà ò ma mòtè nzá yà adzi ǒ mùnyònitále dǎ, òdhíya-fó rǐí dhu dǎ arí afíya ùlì ale dǎ, ìndrù-fó dhu ùdhǎ arí òbi ní ale dǎ, ndirò *sànamù ùlè arí ale dǎ. Obhó tí, ndíní nyí nyìndà tí nyí abádhí rǎ rò, dhu àkǎnà nyùvò yà adzi ǒ rò! ¹¹Pbétù ma mǎndí dhu fùkù okúya dò rò ní kǎkǎ pbàkrístò tí arí 'àti ale. Ndi ale apé àtina ndi rǎrì mùkrístò, pbétù ndàdù ìí mùnyòni ònzi arí ale tí, ndirò òdhíya-fó rǐí dhu dǎ arí afíya ìlì ale tí, kapé ìí sànamù ùlè arí ale tí, ndàdù ìí dhu ùno arí ìndrù ní ale tí, kapé ìí iwa òri arí ale tí, ndirò òbi ní arí dhu ùdhǎ ìndrù-fó rò ale tí, ní wò dhu bhèyi ale-tidò nà nyí nyàkǎ nzá nyǒnyù ònyù mà atdíkpá!

° 5.1 Law 18.8; Tòr 23.1   ^p 5.5 Mát 18.15-20   ^q 5.7 Uvt 13.7; 12.21

¹²Inzá Yèsù ná'ù ale-ànyă t'únɔta tí òtèdu ? Tí obhó pbàkrístò nyú i nyí nyádù ànyăya núnò ? ¹³Inzá Yèsù ná'ù ale-ànyă núnò rǎdù ní Kàgàwà. Obhó tí, ǼlǼ Andítá rătina : « Nyí nyàkă nyípfo nzére ale nyòdi nzínziku ǝ ròr. »

Mùkrístò àkă nzá ndòbhù ɔdhìnà mùkrístò inzá Yèsù ná'ù anya t'ítđita t'ále-fó dhu

(Mbà 20.3; Măt 5.23-24; Ròm 12.17-18; Êfe 5.3-8; Yàk 4.1)

6 ¹Nzínziku ǝ atdí ale mà náapé ìí anya nà iwà Yèsù ná'ù ɔdhìnà nà, ní dhu òfđ tí nga kà rǎrà ndi ɔdhìnà òbhù inzá Yèsù ná'ù anya t'ítđita t'ále-fó ? Inga nòfđ dhu ní kà rǎrà kòbhù Kàgàwà bhà ale-fó. ²Nyí nyúni tí nzá dhu, Kàgàwà bhà ale rǎrǐ ndi yà adzi ǝ ale-ànyă nitđiya ? Nírò, yà adzi ǝ ale-ànyă nyí nyitđiya dhu bhěyi, ádhu ìnzǐ nyí nyádù kǝkò dhu bhěyi àkyăkyè dhu nùfă ale-ànyă nítđi ní ? ³Nyí nyúni tí nzá dhu àlè ritđiya màlàyíkă mà-ànyă ? Ní ndi dhu bhěyi kà rǐí rò, àlè ní ùnɔ àlè kádù yà adzi ǝ ì nònzǐ dhu-ànyă ùnò olu ! ⁴Ní dhu apé ìí nyí nyíí anya nà nzínziku ǝ dhu tí, ní ádhu-okú đò rò nga ndi nyí nyádù òwu i anya nà kǝkò ìnzǐ arí òte pbàkrístò nzínzǐ ǝ dhu ò ale-ònzǐ ní ? ⁵Ma mènò dhu wò dhu bhěyi ndíní nyíkù nabhù tí rìwù. Obhó tí, nzínziku ǝ yà Yèsù ná'ù ɔdhína nzínzǐ ǝ dhu-ànyă ùnò rǎdù dhu-ònga t'óvòta núní atdí ale mà t'íí mbă ? ⁶Pbétù, ùkú nyí nyàmbènà nzínziku ǝ dhu-ònga àndà rò, nyí nyarádù òwu nyòbhù inzá Yèsù ná'ù ale-fó dhu-tì ní àdhu ?

⁷Obhó tí, anya nà nyí nyíí nzínziku ǝ dhu nítè wà dhu k pangba, iwà dhu rónzǐ lèmakù atdíđ. Ní ádhu ìnzǐ nyí nyádù nzére dhu-dzi òndù ní ? Ádhu ìnzǐ nyí nyádù nyèbhà kudhă fukú ongyéngă mà ní ? ⁸Pbétù nyí, nyí ní ndi nyí nyarí nzére dhu ònzi, nyòwù Yèsù ná'ù ɔdhíku òbhù iri ale-fó ! Ndirò nyí ní ndi nyí nyarí i ale tó obhónánga ùdhă ɔbi ní ! ⁹Nyí nyúni wà dhu mběyi nyú, nzére dhu ònzi arí ale ní rabáya nzǐ ngari òrù-akpà ǝ Ádrùngbă kamà Kàgàwà bhà Idzi ǝ. Ìnzǐ nyàbhù kutră nyí : m̀nyòd̀ǹ ònzi arí ale mà, *s̀nam̀ ùlè arí ale mà, k̀k̀k̀ inzá ì úmbă ì nà ale nà arí m̀nyòd̀ǹ ònzi ale mà, ndirò m̀nyòd̀ǹ ònzi arí nzínzìya ǝ kpabhále-tírò, ndirò vèbhále-tírò ale mà, náabáya nzǐ ngari Kàgàwà bhà Idzi ǝ. ¹⁰Ndirò, ogbo ònzi arí ale mà, ɔdhíya-fó rǐí dhu đò arí afíya ùlǐ ale mà, iwa òri arí ale mà, dhu ùnɔ arí ìndrù ní ale mà, k̀k̀k̀ ìndrù-fó dhu ùdhă arí ɔbi ní ale mà, ní k̀r̀r̀ ale k̀r̀r̀, náabáya nzǐ ngari òrù-akpà ǝ Ádrùngbă kamà Kàgàwà bhà Idzi ǝ átò. ¹¹Angyi, nzínziku ǝ atdíđhená ale nóongónà dhu ònzi ndi dhu bhěyi tí. Pbétù kòmbí, àlè tó Kàgàwà nú'ò wà nyí, nyílă fùkú nzérenga ǝ rò. Kăbhù nyí nyòngò pbìndà ale tí, ndàdù nyòzè obhónángatále tí. K̀nz̀r̀ k̀r̀r̀ i dhu àlè tó Ádrùngbăle Yèsù Krístò nyí nyá'ù dhu-okú đò rò, ndirò ǼlǼ-Alafí-otù ǝ.

† 5.13 Tòr 17.7

Yèsù ná'ù ale ní Krístò-ngbò-rǒnga dhu

(1TÈ 4.1-17; 1PÉ 1.14-19)

12 Nyĩ nyarátina : « Kóró dhu t'ónzita tó rusà ka kúfà wà fákà pbàkrístò tírò. » Ndi dhu ní obhó dhu, pbétù kóró dhu ní nzĩ àkáká kǒnzì dhu. İma mà átò ma mínè mati : « Kóró dhu t'ónzita tó rusà ka kúfà wà idù, » pbétù mà mí nzĩ àdè dhu à'ù mi'ĩ atdí dhu mà tó ino tí. 13 Ndirò nyĩ nyarátina átò : « Kàgàwà anzi ònyù ale-ò tò, ndirò kǎnzì ale-ò ònyù tò. » Pbetù, mà mátina kà ritòya kòkò òyò dhu kóró. Ale-ngbò Kàgàwà anzi nzá m̀nyòni t'ónzita tò, pbétù kǎnzì ka Ádrùngbàle Yèsù bhà kasu t'ónzita tò. Ndirò ndi Ádrùngbàle rĩĩ ale-ngbò t'úndata tò. 14 Ndirò ròsè dòtsí, Kàgàwà yà Ádrùngbàle Yèsù nabhù rìngbè ndi ɔve-bvè rò pbìndà ádrùngbànga tó ɔbi nĩ, náabhùya àlè-ngbò rùngbe ì átò.

15 Nyĩ nyùni tí nzá dhu, ngbòku rari Krístò-ngbò-rǒnga ? Nírò mà tí àdè Krístò-ngbò-rǒnga nyú idyi idyi, mugèrè róngò m̀nyòni tó tsibhále-ngbò-rǒnga tí ? İnzĩ akekpá màtí ! 16 Ndirò, nyĩ nyùni tí nzá dhu ndi ale mà rapé 'ùngbò m̀nyòni tó tsibhále nà, ní róngò wà atdí ale-ngbò tí kà mànà ? Obhó tí, İlĩlǎ Andítá náarátina : « Abádhí òyò rò rǎdù 'ùgèrè 'òngò atdí ale-ngbò tí. » 17 Pbetù, Ádrùngbàle mànà ì nùngbò ale, ní rǎdù ndùgèrè 'òngò atdí ale tí kà mànà, ale-afí ònǎ rò.

18 Nyĩ nyàkǎ, nyòtsè m̀nyòni-tsù rò ! Yà İndrù rǒnzina kóró ngùkpa nzérenga rĩĩ igi ndi ale-ngbò rǒ rò. Pbetù m̀nyòni nònzì ale nònzì wà nzérenga ngbòna nyú rǒ ndítírò. 19 Nyĩ nyùni tí nzá dhu ngbòku rari yà nyukutsi arádi İlĩlǎ-Alafí bhà idza ? Ndi İlĩlǎ-Alafí nábhù fùkù ní Kàgàwà. Ndirò nyĩ ní nzĩ kàmǎku nyĩ-tírò. 20 Obhó tí, Kàgàwà náadzì nyĩ ɔrú odzi nyú ð. Ní nyĩ nyàkǎ nyílè ka ngbòku nĩ.

Pòlò rĩ Pbakòritò arĩĩ nà umbátá dǒ nzére irèta òbhòlò dhu

(Opt 2.18-25; Mát 19.3-12; Ròm 6.18-22)

7 1 Kòmbí, mà mí dhu òvo fùkù yà idù nyĩ nyándi dhu dǒ. Nyĩ nyátì : « İnga nǒfò dhu ní kpatsibhále àkǎ nzá ndòdhò pbìndà tsibhále nà. » 2 Pbetù, ndínĩ İndrù oko tí İmbǎ m̀nyòni rĩĩ nzínzìya ð, mà mátina dhu rǎkǎ İngbatì İli ndi kpatsibhále mà rĩĩ pbìndà tsibhále nyú nà, ndirò İngbatì İli ndi tsibhále mà rĩĩ pbìndà kpatsibhále nyú nà. 3 Kpatsibhále nǎkǎ ndònzì pbìndà tsibhále rĩ atdyúna òho dhu, ndirò tsibhále mà nǎkǎ ndònzì pbìndà kpatsibhále rĩ atdyúna òho dhu átò. 4 Tsibhále-ngbò ní nzĩ ndi tsibhále bhà, pbétù ka ní kàbhà kpatsibhále bhà. Ndirò kpatsibhále-

^s 6.16 Opt 2.24   ^t 6.18 Ka kfì İnè kugèrè ka átò yà dhu bhèyi : « Nyĩ nyarátina : « Yà İndrù rǒnzina kóró nzérenga rĩĩ igi ndi ale-ngbò rǒ rò. » Pbetù mà mátina : m̀nyòni nònzì ale rònzì wà nzérenga ngbòna nyú rǒ ndítírò. »

ngbò ní nzi ndi kpatsibhále bhà, pbétù ka ní kàbhà tsibhále bhà. ⁵Ní, nyí nyàkà nzá nyùlè nyí, inzà ní itsòta tó kàsùmì ð tí nyí nyírì nyí nyùbhà ka ákè kàsùmì tí rò. Ndi itsòta tó kàsùmì dzidò, nyí nyádù ingo nyòkò atdíkpá tdítdò, akye p̄m̄vo Sitanì náarana nyùtra fùkù ivívinga ð ní. ⁶Wò ma mènò fùkù dhu ní nzi uyátá, pbétù ndi dhu bhèyi nyí nyònzì dhu dhu ní nzi nzére dhu.

⁷Obhó tí, ma màmbènà òzèna dhu ní kóró ale ròkò ima bhèyi, ìmbà vèbhále na. Pbétù ingbatí ìli ndi ale mà nábà p̄bìndà perè nyú atdíró Kàgàwà-fó: atdí ale ràbà tsibhále nà ndi ndádi dhu tó perè-tidò, ngàtsi ale ràdù ìmbà tsibhále na ndi ndádi dhu tó perè nábà.

⁸Ndirò kàkà ìmbà r̄r̄i vèbhále nà ale mà, abvo-ayí mànà tò, ma mí dhu òvo matí, dhu ràmbènà àkà mbèyi nyú abádhí tò abádhí rònò òko yà ma marádi dhu bhèyi, ìnzí 'òhò ùmbátá-atdyú. ⁹Pbétù dhu apé ìr̄ ìnzí abádhí ràdù affya òtò ìt̄r̄ò dhu tí, ní abádhí ràdù àkà 'ùmbà ì. Obhó tí, dhu ràdù àkà mbèyi nyú, ndi ale r̄r̄i p̄bìndà tsibhále nyú nà, ròsè ndi ndarana àdi ndàmbe tsibhále-atdyú òhò dō dhu dōnà.

¹⁰Kàkà iwà ì nùmbà ale tò, ma màbhùna ní yàrì uyátá, yà inzà àhu fudú rò, pbétù k̄rà Ádrùngbàle Kàgàwà bhà rò: tsibhále àkà nzá ndùbhà p̄bìndà kpatsibhále. ¹¹Pbétù, tsibhále náapè p̄bìndà kpatsibhále ùbha, ní ndi tsibhále àkà nzá ndàrà amba-bvù tdítdò. Ìmbà k̄r̄i ndi dhu bhèyi rò, dhu àkà abádhí rùngbò ì tdítdò p̄bìndà kpatsibhále nà. Ndirò, kpatsibhále àkà nzá ndùbhà p̄bìndà tsibhále.

**Pòlò r̄i sedzà àbhù inzà Yèsù ná'ù ale mànà
ì nùmbà Yèsù ná'ù ale tò dhu**

¹²Ndirò ngùkpà ale tò, ima, ma mí yà dhu òvo, ndi dhu àhu nzá Ádrùngbàle Yèsù ò rò, pbétù kàhu ùdù rò. Ní ma mátina: iwà Yèsù ná'ù kpatsibhále náapè ìr̄ inzà Yèsù ná'ù tsibhále nà, ndi tsibhále ràdù ndà'ù 'òngò òko kà mànà, ní ndi kpatsibhále àkà nzá ndùbhà ndi tsibhále. ¹³Ndi dhu bhèyi tí, Yèsù ná'ù tsibhále náapè ìr̄ inzà Yèsù ná'ù kpatsibhále nà, ndi kpatsibhále ràdù ndà'ù 'òngò òko kà mànà, ní kàkà nzá ndùbhà p̄bìndà kpatsibhále. ¹⁴Obhó tí, inzà Yèsù ná'ù kpatsibhále r̄r̄i ìnè ábhò onzi nà ndùgèrè ndi ndòngò Kàgàwà bhà ale tí Yèsù ná'ù p̄bìndà tsibhále-otù ð. Ndi dhu bhèyi tí, inzà Yèsù ná'ù tsibhále r̄r̄i ìnè ábhò onzi nà ndùgèrè ndi ndòngò Kàgàwà bhà ale tí Yèsù ná'ù p̄bìndà kpatsibhále-otù ð. Ìmbà kà r̄r̄i ndi dhu bhèyi nání, abádhí tó nzónzo nózù ka kádù Kàgàwà-nyìkpò ð òtì ale tí. Pbétù obhónánga nyú ð, ì nzónzo ní Kàgàwà-nyìkpò ð ìlā ale. ¹⁵Pbétù dhu apé ìr̄ inzà Yèsù ná'ù ale nózè ndùbhà yà ì umbá ì nà Yèsù ná'ù ale dhu tí, ní ndi ale àkà wà ndùbhà ì umbá ì nà ale. Kòr̄i dhu-tidò nàndà dhu ní, Yèsù ná'ù ale nùtsì ì umbá ì mànà inzà Yèsù ná'ù ale nà dhu r̄i mbà. Pbétù dhu òf̄o nga nyòkò atdíkpá, Kàgàwà

núunzi nyí ndíní nyí nyoko tí màrùngà ǔ ngǔkpà ale màná dhu-okú dō rō. ¹⁶Inyi Yēsù ná'ù tsibhálé, nyi nyùni tí obhó ìgǔ nyi nyádù pbàkù kpatsibhále nígu dhu ? Ndirò ngàtsi nǎ, inyi Yēsù ná'ù kpatsibhálé, nyi nyùni tí obhó ìgǔ nyi nyádù pbàkù tsibhále nígu dhu ?

**Pɔlò rǐ dhu àndí inzá dhu àkǎ kokò indrǔ
tó ɥyátá tó incó tí dhu dǔ dhu**

¹⁷Ròsè yà angyi ma mùnò dhu dǔnǎ, ìngbàtí ìli ndì ale mà nǎkǎ ndòngò àdì àdhàdhì yà Ádrùngbǎle Yēsù abhù fìndà ǔfǔ ǔ : ndi ǔfǔ ní, yà Kàgàwà rǐ ndànzi rō kǐrǐ òná ǔfǔ^u. Wǒrǐ ní ndi àkǎkǎnà kifù dhu tí ma marúdhèna kóró *kànísá ǔ dhu. ¹⁸Kàgàwà rǐ nyanzi òná kàsùmì ǔ, nyi nyírǐ tí iwà ka kǔbhòlò ɔnzínúnga ró ? Ní nyi nyàkǎ nyadi ndi ǔfǔ ǔ. Kàgàwà rǐ nyanzi òná kàsùmì ǔ, nyi nyírǐ tí inzá ka kǔbhòlò ɔnzínúnga ró ? Ní nyi nyàkǎ nzá nyabhù ka kǔbhòlò. ¹⁹Ale-ònzǐnga òbhòlò ka kí dhu nónzì nzá atdí dhu mà. Ndirò, ìnzǐ ka kí kǔbhòlò dhu nónzì nzá atdí dhu mà átò. Àkǎkǎ dhu ní kifù Kàgàwà àvi kǔnzì dhu. ²⁰Dhu àkǎ ìngbàtí ìli ndì ale mà ràdì yà Kàgàwà rǐ ndànzi rō ndì ndírǐ òná ǔfǔ ǔ. ²¹Dhu apé ìrǐ nyi nyírǐ incó tí Kàgàwà rǐ nyanzi rō dhu tí, ní nyi nyàkǎ nzá nyitù afínù. Pbétù dhu apé ìrǐ inè nyi nyí nyadi dènú nyi-tírò dhu tí, ní nyi nyàkǎ nzá nyiwǐ ndi onzi. ²²Obhó tí, incó tí arǐrǐ ale, yà Kàgàwà ànzì rùngbò ì Ádrùngbǎle Yēsù nà, ní nzǐ incó Yēsù-nyìkpó ǔ. Ndi dhu bhèyi tí, dǔnǎ arǐrǐ nditírò ale, yà Kàgàwà ànzì, ní Krístò bhà incó. ²³Kàgàwà náadzì nyí ɔrú odzi nyú ǔ. Nírò, nyí nyàkǎ nzá nyírǐ tdítǔ indrǔ tó ɥyátá tó incó tí. ²⁴Àbanǐnzó, ìngbàtí ìli ndì ale mà nǎkǎ ndàdì Kàgàwà-ònzǐ yà kà rǐ ndànzi rō ndì ndírǐ òná ǔfǔ ǔ.

**Inzá àpè 'ùmbǎ ale àkǎ 'òkò òná ǔfǔ
(Èbr 13.4; 1Pé 4.7)**

²⁵Kǎkǎ inzá àpè vèbhále ùnǐ kpabhínzo mà, inzá àpè kpabhále ùnǐ vèbhínzo màná tò, ma múyàna Ádrùngbǎle Yēsù òvò idù dhu tí dhu nà ma mǐrǐ ìmbǎ. Pbétù, tidu òná rō, ma mábhùna abádhí tò dhu ní pbàkà irèta. Ndi irèta ní, yà Ádrùngbǎle Yēsù ɔnzì ìdzinga fìndà rǐrǐ tsùnǎ dhu ìrǐ ka kádù dhu tí ale bhà. ²⁶Obhó tí, yà kòmǐ rǐrǐ àpbè-okú dō rō, ma mǐrè nga ìdzi dhu rǎrǐ indrǔ ròkò yà ì rǐ òná ǔfǔ ǔ. ²⁷Dhu apé ìrǐ inè nyi nyarǐrǐ tsibhále nà dhu tí, ní nyi nyàkǎ nzá nyonè ndi tsibhále ùbha nyi nyí dhu. Dhu apé ìrǐ ìmbǎ nyi nyarǐrǐ tsibhále nà dhu tí, ní nyi nyàkǎ nzá nyonè tsibhále. ²⁸Pbétù, dhu apé ìrǐ nyùmbǎ nyí nyí dhu-atdyú nà nyi nyírǐ dhu tí, ní nyi nyònzì nzá

^u 7.17 Kàgàwà rǐ nyanzi rō nyí nyírǐ òná ǔfǔ tí ka kátina dhu-tí ní : Ale-ònzǐnga òbhòlò ka kí dhu mà, ìnzǐ ka kí kǔbhòlò dhu mà, ndirò incó tí ka kǐrǐ dhu mà, ìmbǎ ka kǐrǐ incó tí dhu màná. Kùtò nzá Kàgàwà àvi dhu ònzì ka kí dhu-tsù. Wǒrǐ ní nzǐ ìtǐ ka kátina, Kàgàwà rǐ ndànzi dhu atù nzérénga ǔ ale ràkǎnà ndòngò àdì ndi nzérénga ǔ tí.

nzérenga. Ndirò, inzà àpè kpatsìbhále ùní tsìbhíngba náapè àrà amba-bvù, ní íyàdhiyà nónzì nzá nzérenga átò. Pbéttù kákà iwà ì nùmbà ale ní rôngo ìí ìnè àpè nà fíyó ípírònga 5. Ní ima, ma mòzè m̀d̀d̀ nyí ì àpè r̀ò r̀ò.

Inzá yà adzi ǝ dhu àkǝ ndàtdù ìndrù-afí dhu

29 Àbanǝnzó, ma mòzè mati yà dhu bhèyi : kàsùmì ùbhà ndì ídò. Ní r̀p̀è ndì kòmbí, tsìbhále nà aríí kpatsìbhále, nákǝ ndàdì ìmbǝ aríí tsìbhále nà ale bhèyi. 30 Òdzi r̀ódzi ale nákǝ 'òkò ìnzí r̀ódzi ale bhèyi. Dhèdhe nà ríí ale nákǝ 'òkò ìmbǝ ríí dhèdhe nà ale bhèyi. Dhu òdzi rí ale nákǝ 'òkò ìmbǝ ríí dhu nà ale bhèyi. 31 Yà adzi ǝ malì ní arí kasu ònzi ale, nákǝ 'òkò ìnzí arí kasu ònzi kà ní ale bhèyi. Obhó tí, yà ndì ndíí ònǝ ǝfò ǝ, yà adzi r̀àrà tsùna rí ndòdì dhu ò.

32 Ma mòzè dhu ní, nyòkò ìmbǝ afíku ìtù rí dhu ríí r̀ór̀ò. Ìmbǝ aríí tsìbhále nà ale náarí afína ìtù ní ní Ádrùngbǝle Yèsù bhà dhu kèlè, ndàdù ndòzè ndònè kà-nyìkpó nòfò dhu ònzi ndì ndí dhu kèlè. 33 Pbéttù tsìbhále nà ale náarí afína àtdù ní ní yà adzi ǝ dhu, ndàdù ndòzè ndònè p̀b̀ìndǝ tsìbhále-nyìkpó nòfò dhu ònzi ndì ndí dhu, 34 p̀b̀ìndǝ irèta ràdù ndùndò ùndo tí. Ndi dhu bhèyi tí, ìmbǝ aríí kpatsìbhále nà tsìbhále mà, inzà àpè kpatsìbhále ùni tsìbhíngba mà nà náarí afíya ìtù ní ní Ádrùngbǝle Yèsù bhà dhu kèlè. Abádhi ózè dhu ní 'àbhù afíya mà ngb̀ỳa mà nà Ádrùngbǝle Yèsù t̀ò. Pbéttù kpatsìbhále nà tsìbhále náarí afína ìtù ní ní yà adzi ǝ dhu, ndàdù ndòzè ndònè p̀b̀ìndǝ ale-nyìkpó nòfò dhu ònzi ndì ndí dhu. 35 Wò ma m̀ǹd̀ f̀k̀k̀ dhu ní ma m̀ǹd̀ ndííí íí tí mùgàsù tí f̀k̀k̀, ìnzí ní ndííí íí tí àdà ma mùpe r̀ùk̀ú dhu tí. Ma mòzè mitè ìngbà dhu bhèyi màtí nyí nyádù òko ìnga nòfò dhu bhèyi dhu f̀k̀k̀, nyádù nyǝpba Ádrùngbǝle Yèsù r̀ò tí ìmbǝ f̀k̀k̀ irèta-ǝnga ùndo rí atdí dhu mà ríí r̀ór̀ò.

Órì nàndà dhu

36 Ndi ale apé dhu àlǝ, inzà ndì r̀ónzì yà ndì ndòrì tsìbhíngba-nyìkpó nòfò dhu, yà inzà ì ùmbǝ ì kà nà dhu-otù ǝ, íyàdhiyà mà nà ì í 'ùmbǝ dhu-atdyú ràdù ndàlù tdítò, ní abádhi àkǝ 'ùmbǝ ì, yà ndì kpatsìbhíngba òzè ka dhu bhèyi. Àbadhi ònzi nzá nzérenga. 37 Pbéttù, ndi kpatsìbhíngba apé dhu ùdhè afína nyú ò inzà ka kùtù ndì ùtù tí r̀ór̀ò, ndà'ù dhu ìnzí ì r̀àr̀í 'ùmbǝ, ndirò ìnzí ì r̀àr̀í ngb̀ỳa ùp̀b̀ǝ yà ndì ndòrì tsìbhíngba nà, ndàdù ndi dhu ònzi yà ndì nyú ndì ndòzè ka dhu bhèyi, ní ndi ale ònzi dhu mbèyi. 38 Ndi dhu bhèyi ní ndi, yà ndì ndòrì tsìbhíngba nà ì nùmbǝ ale nónzì dhu mbèyi, ndirò wò ndi tsìbhíngba nòdhò ìnzí 'ùmbǝ ì nà ale, nónzì dhu mbèyi nyú ròsè.

Abvo-ayí nàndà dhu

39 Iwà àrà amba-bvù tsìbhále náaradi Úyatá-tsinǝ yà ìnè p̀b̀ìndǝ ale ríí nyìkpóna nà ònǝ kàsùmì ǝ. Pbéttù kàbhà kpatsìbhále náapè òvè, ní

íyàdhiyà rĩĩ ònà ndítírò 'ùmbă ì ndi ndòzè ale nà. Pbétù, ndi kpatsibhále àkă ndĩĩ mùkrístò tí. ⁴⁰Pbétù pbàkà ǎ, kà rǎdù hirò ònzì, yà ndi ndĩĩ ònà ǎ ò tí ndi ndàdi rò. Wòrí ní ndi pbàkà irèta, ndirò ima nyú ma mà'ù wà dhu átò, ma rǎrĩĩ inè Kàgàwà bhà ĩĩlǎ-Alafí nà.

Perè tí ka kùbho *sànamù tò izǎ nàndà dhu

(Ròm 14.13-23; 1Kò 10.19-33)

8 ¹*Sànamù tò ka kùbho perè tí izǎ nàndà dhu nĩ, nyĩ nyándĩ dhu, nyǎti : «Mǎĩ kóró, mǎ múni wà dhu ndi dhu dǎ.» Pbétù ma mátina : inga ùní ka kí dhu náarí ale àbhù kambe ale idzi dǎ ale-tírò, pbétù ale òzè ka kí dhu náarí ale òsì òsì tí. ²Ndi ale apé ndòzè ndítírò inga ndi ndéni dhu tí, ní ndi ale ní inzà inga núni obhóná nyú yà ndi nyú ndi ndàkàná ndèni ka dhu bhèyi ale. ³Pbétù ndi ale apé Kàgàwà òzè, ní Kàgàwà ùni wà ndi ale.

⁴Nírò, ka tí àdù sànamù tò ka kùbho perè tí izǎ ná'a à'a ? Àlè'í nyú, àlè kúni wà dhu sànamù rǎrĩĩ mbă yà adzi ǎ, ndirò àlè kúni wà dhu Kàgàwà rǎrĩĩ atdí tí. ⁵Pbétù, ngùkpà ale arátina mǔngǔ-nzo rǎrĩĩ inè òrù-akpà ò ndirò yà adzi ǎ. Ní obhó tí, abádhí tò mǔngǔ-nzo rĩĩ ibí, ádròdrò ale rǎdù ĩĩ ibí. ⁶Pbétù àlè tò, Kàgàwà rĩĩ atdí tí. Ka ní àlè t'Ábanà yà kóró dhu nanzì, ndirò àlè karóko kà tò. Ndi dhu bhèyi tí, Ádrùngbǎle rĩĩ atdí tí. Ndi Ádrùngbǎle ní Yèsù Krístò, yà kóró dhu anzì ndi otùna ǎ. Ndirò ka ní ndi ípirònga ìbho arí àlè tò.

⁷Pbétù inzĩ ní kóró ale ì ndi dhu núni. Rìrà àhù kòmbí nga ò, nzínziku ǎ atdídhená ale kǎkà iwà avù 'òngò sànamù tò ka kùbho perè tí izǎ ná'a, náarĩĩ inè sànamù ì à'ù obhó dhu tí ró. Abádhí arí ndi izǎ ná'a, 'àdù àmbe dhu ìrè dǎ ndi izǎ ka rǎbhù perè tí yà inè rĩĩ ádrùngbǎnga tó obi nà dòyá sànamù tò. Ní olùnǎ rò, ndi dhu arádù abádhí àbhù ròzè ì iwà ndi izǎ àbhù ì 'òtì Kàgàwà-nyìkpó ǎ dhu tí. Wò dhu ìtè dhu abádhí tò irèta rǎrĩĩ ivíví. ⁸Obhó tí, inzĩ ní ònyè ndi àlè indri rǎdù àlè rĩĩ ìkyèrò Kàgàwà tí. Àlè kapé ònyè ùbha inzĩ àlè rònyè, ní àlè rò ndi nòtdi dhu rĩĩ ìmbă. Ndirò àlè kapé ndi ònyè ònyè, ní àlè kábàna atdí dhu mà rĩĩ ìmbă. ⁹Pbétù, nyàndà nga mbèyi, akye yà nyĩ nyĩĩ dèkú nyĩ-tírò, nyǎdù àmbe nyĩ nyòzè dhu ònzì dǎ dhu náarana kǎkà ivíví fiyó a'uta nà ale àbhù rǎwà ì nzérenga ò nĩ. ¹⁰Obhó tí, ivíví pbìndà a'uta nà ale náapé inyi, inga núni ale nyú nálǎ sànamù tò ka kùbho perè tí izǎ ná'a nyi nyi sànamù ùlè ka karí ònà rò sòmǎ-dzà ǎ rò ró, ní kàbhà irèta tí nzi àdù kùtu rònyè sànamù tò ka kùbho perè tí ònyè ? ¹¹Ndi dhu bhèyi ní ndi, pbùkù inga t'ùnita-okú dò rò, wò ndi ivíví a'uta nà ale, ndirò yà Krístò nyú náavè okúna dò rò, ní rǎdù àwĩ atdí. ¹²Wò dhu bhèyi ní ndi, nyĩ nyi dhu ùfǎ adókù mà awéku màná ònzì, nyǎdù afíya ìnza dhu, rǎdù ĩĩ àdhàdhì iwà nyĩ nyǎfǎ dhu Krístò-ònzì nyú dhu bhèyi. ¹³Ní ndi dhu-okú dò rò, ònyè náapé Yèsù ná'ù adòdu mà ndirò ngǎtsi nĩ awèdu mà nábhù

rìtsi nzérénga ò, ní ma mádù àdi ìnzí mongò ìzà à' à kóró idho ð, akye ndi dhu arana abádhí àbhù rùwí nǐ.

Uvitatále àkǎ àbà fíyó ípírǒnga òdo rí dhu yà ì arónzina kasu-nyutsi dhu

(Luk 10.7; Kas 20.34-35; 2Kò 11.7-12; Gàl 6.6; 1Tì 5.17-18)

9 ¹Ima tí obhó uvitatále ngǔkpà uvitatále bhěyi? Ma mátfí obhó ìǐ dùdú matírò? Ima mála tí nzá Yēsù, àlě tó Ádrùngbǎle? Nyí nyú, nyí tí obhó yà Ádrùngbǎle Yēsù tò ma mónzì kasu-nyutsi rò úvò ale? ²Ngǔkpà ale tò ma mapé ìǐ ìnzí ní uvitatále tí, ní fúkù ima ní uvitatále nyú. Obhó tí, nyí ní yà ma mónzì uvitatále tó kasu ìtè rí ale Ádrùngbǎle-nyutsi.

³Yàrí ní ndi ìndrù rǐ mǎbhù rò, ma marí mugye dùdú tí dhu: ⁴mǎǐ uvitatále tírò, mǎ tí nzí àdù àkǎ mǎnyù dhu, mǎdù dhu òmvù fáká kasu-otù ð? ⁵Tsìbhále nà ma mìǐ rò, ma màkànà tí nzá ndi tsìbhále rùndà ma abhi ò ma mǎrà rò, àdhàdhì ngǔkpà uvitatále mà, Ádrùngbǎle Yēsù t'ádóna mà Péterù mà nà arónzina dhu bhěyi? ⁶Tí mǎǐ kèlě ndi Bàrnabà nà mǎ mádù àkǎ mǎnzì kasu òtsúka nyú nǐ ndíní mǎ mabá tí ònyù? ⁷Ádhi pbá mùnowì ndi kàsùna ùbhò arí ndítírò? Ádhi pbá ale ndi vínyò-kpa òzò arí ìnzí ndi ndí ndi vínyò-kpò òto rórò? Ndirò ádhi pbá ale ndi ìkyì ùnda arí ìnzí ndi ndí fìndá màkyì òmvù rórò?

⁸Yà ma mùnò dhu tí obhó ìndrù arónzina dhu? Músà bhà Úyátá náatí nzí àdhàdhì dhu kèlě núno átò? ⁹Obhó tí, ndi Úyátá ò ka kándí dhu kati: «Nyí nyàkǎ nzá nyutsi nganù-ǒnga òtsi rí, ndíní kpóna uvò tí kéléna ò rò ìkyì-akpà-tsù ìnzí ndi nganù nonyu tí». Kàgàwà náatí afína itù ìkyì-akpá tó dhu nǐ? ¹⁰Ròsè òtsí, kǎno tí ìnzá wò dhu àlě-okú dè rò? Obhó tí, wò dhu ka kándí àlě-okú dè rò. Ìnga òbhì rí ale nǎkǎ ndòbhì inga ndàdù dhu à'ù àbà ndi rǎrǐ ndi inga ð r'ò dhu-ròrò nábà fìndá átò. Ndirò inga ð rò rí dhu ògu ale nǎkǎ ndà'ù dhu, àbà ndi rǎrǐ ndi inga ð ka kògù dhu-ròrò nábà. ¹¹Dhu apé ìǐ ale-afí tó itse mǎ mózò afíkù ò dhu tí, ní mǎ mí ale-ngbò dzùnà ònzi rí dhu nábà fúkù dhu tí nzére dhu? ¹²Dhu apé ìǐ ngǔkpà uvitatále náarí i dhu àbà fúkù dhu tí, ní ròsè òtsí, mǎ nyú, mǎ màkǎ tí nzá màbà ka átò? Pbétù mǎ mónzì nzá nyí nyǒnzì dzùnàka atdí dhu nǐ màtí. Mǎ móndu kóró dhu-dzi akye mǎ mowuna Krístò bhà Ídzi Màkǔrù-tsù ùtò nǐ. ¹³Nyí nyùnì tí obhó dhu Kàgàwà bhà-dzá arí kasu ònzi ale rǎrǐ fíyó ònyù nábà ànyì-dzá ì ónzina kasu ò rò? Ndirò, nyí nyùnì tí obhó dhu *màzàbahù dǎ arí kasu ònzi ale rǎrǐ fíyó ònyù àbà ndi màzàbahù dǎ ì úbina peré tí ìzà ò rò? ¹⁴Ní ndi dhu bhěyi tí, Ádrùngbǎle Yēsù núnyá dhu kǎkǎ Ídzi Màkǔrù ùno arí ìndrù tò ale tò ndàtì, abádhí rǎràdù fíyó ípírǒnga òdo rí dhu-tsí àbà ndi Ídzi Màkǔrù-otù ð.

¶ 9.9 Tǒr 25.4

¹⁵Pbétù ima, ma mónzi nzá atdí dhu mà kónzi dzùnàdu nǐ. Ní ma mí milè ndi dhu-okú dō rō. Ndirō yà ma màndí dhu, ní ma màndí nzá, ndíní nyí nyibho tí dhu idù. Inga nǐfō idù dhu nyú ní mǎvè òvè tí, dhu ùnzi dō ma mambèna ìndrū-fō rō. Atdí ale mà rǐ nzí wō ma mí milè okúna dō rō dhu àkō fudú rō. ¹⁶Ídzi Màkürù ùnǎ ma mí ìndrū tō dhu ní nzí mabhè rí midzǐ ma dhu. Ndi dhu ní iwà àkànà atdífō nyú mǎnō ìndrū tō dhu. Ìnzǐ ma mí Ídzi Màkürù núnǎ ìndrū tō dhu, ní rǎdù ìí àpǐ nyú tí idù. ¹⁷Dhu fǐyàna gukyè ma nyú tírō ma mǎvò yàrí kasu mongò ònzìnà dhu tí, ní ma mǎkàna mabà pbàkà mùkimbà. Pbétù, ma mí kónzi Kàgàwà íbhò ndi ndi kasu mongò ònzìnà dhu-okú dō rō. ¹⁸Nírō, pbàkà mùkimbà nyú ní àdhu? Pbàkà mùkimbà ní mǎvò Ídzi Màkürù ìndrū tō ìnzǐ ka kí mubhō rōrō. Kà-tì ní mǎvò Ídzi Màkürù ìndrū tō ìnzǐ ma mí kǒtù ǒ àkànà mabà dhu ònzi rōrō.

¹⁹Ma mí dūdú matírō kóró ale-ònzǐ. Pbétù, ma mónzi ma matírō míí kóró ale tó ìnǎ tí, ndíní ma mabá tí àbhǒ ale Yèsù Krístò tō. ²⁰Pbàyàhúdí nzínzi ǒ, ma marádi Màyàhudí bhèyi, ndíní ma mabá tí Pbàyàhúdí. Músà bhà Úyátá ìfù abádhí rǐ rō, mǎ maróko abádhí mǎnà ndi Úyátá ìfù ma mí dhu bhèyi, pbétù ima nyú, ìmbà ma míí ndi Úyátá-tsìnǎ rōrō. Ma marí kónzi ndi dhu bhèyi, ndíní ma mabá tí ndi Úyátá ìfù arí ale. ²¹Ndirō ìnzǐ arí Músà bhà Úyátá ìfù ale nzínzi ǒ, ma marádi ìnzǐ arí ndi Úyátá ìfù ale bhèyi, ndíní ma mabá tí abádhí Ádrùngbǎle Yèsù tō. Wō dhu rǐ nzí atina ìnzá ma rǐfù Kàgàwà bhà Úyátá. Ma marí kǐfù ìfù, Krístò bhà Úyátá ìfù ma marí dhu-okú dō rō. ²²Ndirō kǎkà ìvíví fǐyó a'uta arǐí ale nzínzi ǒ, ma marí mǎnzi matírō ìvíví a'uta nà ale bhèyi, ndíní ma mabá tí ì ìvíví a'uta nà ale Ádrùngbǎle Yèsù tō. Ní, kóró ale tō, ma marà mǎnzi rǒ abádhí rǐí òná kóró ófō ǒ, ndíní ma mara tí abádhí nzínzi ǒ atdídhená ale ìgu rǒ dhèdhèrō otu ǒ. ²³Ma marí kóró dhu ònzi Ídzi Màkürù-okú dō rō, ndíní ma mabá tí kà-nyutsi rǐí ìdzinga átō.

²⁴Nyí nyùnì tí obhó dhu ikpa tó odhó dō, kóró ale rarí òngu tó kàsùsù ònzi, pbétù atdí ale kèlè rarí ndi àrà mùlèmà tó perè àbà? Nírō, nyí nyàkǎ nyámbe òtse dō, ndíní nyí nyabá tí mùlèmà tó perè. ²⁵Kàsùsù tó ikpa nòzè ìkpà ale kóró náarí kóró ngǔkpà dhu ùbha, 'àdù affya àpba òngu t'údheta rǒ. Abádhí arí dhu ònzi ndi dhu bhèyi, ndíní ì abá tí mùkàkú, àzèmbè pbání ndìnza rǎdù mùkàkú kèlè. Pbétù àlǐ'í, àlè kárí kàsùsù ònzi ndi dhu bhèyi, ndíní àlè kabá tí yà ìnzǐ rǎdù ndìnza mùkàkú. ²⁶Ndi dhu-okú dō rō ní ndi ima, ma marí nzí àngìli, mambe mubi dō akye. Ma míí àdhàdhì òtsúna ndi ndàngürù rōrō rí anya ònzi, ìnzǐ ndòpbi mbàrátanga ale bhèyi. ²⁷Pbétù, ma marávu ngbǒdu rǒ ma-tírō ìdzídzò ikpa-tidò nǐ, madù lèmàna ònzi, akye Kàgàwà araya mǎdhdò ìnzǐ mabà perè nǐ, ima yà ngǔkpà ale tō ma marí Ídzi Màkürù núnǎ rō.

*Sànamù àkǎ nzá kulě dhu

(Zàb 78. 13-33; 106.9-22; Êbr 3.7-19)

10 ¹Àbanĩnzó, ma mòzè nzá nyǎdzo yà Músà-owù nungu àlě t'ábhúna rǒ ndì nanzì dhu rǒ rò. Abádhí kóró núubhì yà 'ùnda rí àpbù tó sísí tsinǎ^w, ndirò abádhí kóró núudà pfǒya dǒ ádrùngbǎ rèrù ònǎ ònánnga ùtù ndì ɔyɔ rórò^x. ²Àpbù-tsinǎ abádhí ubhì dhu mà ádrùngbǎ rèrù ònǎ abádhí udà dhu mànà, nííí àdhàdhì iwà Kàgàwà ùbho bàtizò abádhí tò kóró ndíní Músà-owù nungu tí dhu bhèyi. ³Abádhí kóró náanyù Kàgàwà àbhù fíyò atdí ònyù-tidò^y. ⁴Abádhí kóró náamvù Kàgàwà àbhù ràhù bhalabhala tó odu ò rò fíyò idha. Wò ndi bhalabhala tó odu níí Krístò yà abádhí nunda^z. ⁵Pbétù, ábhǒ ale nyú abádhí nzínzi ò náafò nzá Kàgàwà-nyìkpó. Ní ndi dhu-okú dò rò, abádhí núuvè, abvòya ròyì rùngù ò.

⁶Kǒkò dhu náanzì ì ndíní íí tí ídzi ɔfò tí àlě tò, ìnzì àlě kadù tí nzére dhu ònzi àlě kí dhu-atdyú nóhò, àdhàdhì abádhí náahò kǎtdyú dhu bhèyi^a. ⁷Nírò nyí nyàkǎ nzá nyíí sànamù ùlě arí ale tí, àdhàdhì abádhí nzínzi ò atdídhená ale núulénà sànamù dhu bhèyi^b. Àdhàdhì ìlǐlǎ Andítá náarúnɔna dhu bhèyi: « Ìndrù náakò obvò ònyù t'ònyuta tò ndirò dhu t'òmvàta tò. Wò dhu-dzidò, abádhí adù 'ìvǎ ɔrú, 'òbè sànamù-ònzì^c. » ⁸Àlě kǎkǎ nzá àlě rònzì mùnyòni, àdhàdhì atdídhená ale abádhí nzínzi ò náanzì dhu bhèyi. Ní abádhí nzínzi ò, ɔyɔ kumì dónǎ ìbhù nà lufù ale núuvè atdí idhò ò tí^d. ⁹Àlě kǎkǎ nzá àlě rùmvù Krístò-afí àdhàdhì abádhí nzínzi ò atdídhená ale náanzì dhu bhèyi. Ní, osu núubhì abádhí, rùve^e. ¹⁰Nyí nyàkǎ nzá nyònu, àdhàdhì atdídhená ale abádhí nzínzi ò náanzì dhu bhèyi. Ní ìndrù-tse òtdì arí màlàyikà náatdi abádhí-tse kóró^f.

¹¹Kǒkò dhu náanzì ì abádhí rǒ, ndíní íí tí atdí ɔfò tí ìndrù tò. Ndirò ka kandí ka ndíní àlě-nyìkpó nitdyu tí, yà ípiròrò àlě kíí yà adzi ò dhu-tsù rǎrà ndíní ndì ndara tí ndòdì ònǎ kàsùmì ò rò. ¹²Ní ndi dhu-okú dò rò, ndì nìrè iwà ndì ndídè pbìndà a'uta ò dhu tí ale, nákǎ ndòdò ndì ìnzì ndìtsì pbìndà a'uta ò rò. ¹³Wò pfòmvo Sitanì náarí afíkù ùmvù ní umvútá ní yà kóró ngǎkpa ale-afí ùmvù kǎrí ní. Kàgàwà ní yà ndì ndùnò dhu ìfù arí ale, ní kà rí nzì adù nyàbhù pfòmvo rùmvù afíkù ròsè ɔbìkù dònǎ. Pfòmvo náapè afíkù ùmvù, ní Kàgàwà ràdù ɔbì àbhù fùkù nyòndù ndi dhu-dzi, nyǎdù lèmana ònzì. ¹⁴Ní ndi dhu-okú dò rò, yà atdídò ma mòzè nyí rò, nyí nyàkǎ nyìndà nyí itse sànamù t'ùlétá rǒ rò.

^w 10.1 Uvt 13.21-22 ^x 10.1 Uvt 14.21-22 ^y 10.3 Uvt 16.4-35 ^z 10.4 Uvt 17.5,6; ɔzt 20.7-11 ^a 10.6 ɔzt 11.4,34 ^b 10.7 Uvt 32.1-5 ^c 10.7 Uvt 32.6 ^d 10.8 ɔzt 14.37; 25.1-9 ^e 10.9 ɔzt 21.5-6 ^f 10.10 ɔzt 17.6-14

Inzá dhu àkǎ kungbò ale pfòmvo ná dhu

15 Ma mí dhu òvo fùkù àdhàdhì dhu-ǎnga t'òvòta núnì ale bhěyi. Ní nyìrè pé yà ma móvona fùkù dhu-ǎnga nyí-tírò. 16 Yà Kàgàwà tò àlě kí òtsò àbhù nǐ kópà-tsù àlě kòmvo rò, ndi kópà-otù ǎ àlě kungbò tí nzá àlě Krístò-azù mànà ? Ndirò, yà àlě kí m̀gati-ǎnga ùkǎ àlě ràdù ònyùnà rò, ndi m̀gati-otù ǎ àlě kungbò tí nzá àlě Krístò-ngbò nà ? 17 Obhó tí, m̀gati rǐrǐ atdí tí. Ndirò, abho rò màtí àlě kí mbǎ ìrǐ, ní àlě'ì kóró ní atdí ale-ngbò, àlě'ì kóró àlě kí ndi atdí m̀gati kèlě nóny dhu-okú dò rò.

18 Nyàndà pé Pbàisràyélí tó ǎfò átò : perè tí ka kùbho màzàbahù dǎ Kàgàwà tò ìzǎ ná'a abádhí arí ndínǐ ì ungbò tí ì otùna ǎ Kàgàwà nà.

19 Nírò, ádhu ndi ma mòzè m̀nò wò ma m̀nò dhu ǎ ? Tí inè sànamù tò ka kùbho perè tí ìzǎ rǎrǐrǐ m̀gàsù nà ? Ndirò tí inè sànamù rǎrǐrǐ m̀gàsù nà ? 20 Ìnzǐ akekpa màtí ! Pbétù, ma màtina yà màzàbahù dǎ inzá Yèsù ná'ù ale arí ùbhòna perè tí dhu nùbhò abádhí rǎrǐ pfòmvo tò, ìnzǐ ní Kàgàwà tò. Ní, ima nyú ma mòzè nzá nyǔngbò nyí pfòmvo nà. 21 Nyí nyí nǐ àdù Ádr̀ngbǎle Yèsù Krístò bhà kópà-tsù òmvù, nyǎdù pfòmvo bhà kópà-tsù nómvo átò. Ndi dhu bhěyi tí, nyí nyí nǐ àdù Ádr̀ngbǎle bhà ònyù nónyù, nyǎdù pfòmvo bhà-tsí nónyù átò. 22 Ndirò àlě kòzè tí àlě r̀ngbe Ádr̀ngbǎle bhà nàwí ? Àlě tǐrǐ ǎbi nà ròsè kà dònǎ ?

Dhu àkǎ k̀nzǐ kóró dhu Kàgàwà-òvò nilè tí dhu

23 Atdídhena ale arátina : « Kóró dhu tó rusà ka kùfà wà. » Ndi dhu ní obhó dhu nyú, pbétù kóró dhu ní nǐ dhu-dzùnà ònzǐ rádù dhu. « Kóró dhu tó rusà ka kùfà wà », pbétù kóró dhu ní nǐ ìndrù òsǐ rádù dhu. 24 Atdí ale mà náká nzá ndònè f̀nda tí rí ìdzìnga àbhù dhu, pbétù kàkǎ ndònè ng̀kpa ale tò rí ìdzìnga àbhù dhu.

25 Nyí nyí inè nyònyù ìngbàtí ìli ndì dhu mà yà kòbǐ ǎ ka kòdzì, inzá nyí nyòngù dhu dòná af̀ku ò rǐrǐ ìr̀eta-okú dò rò rórò. 26 Obhó tí, yà adzi ònǎ rǐrǐ kóró dhu mànà ní Ádr̀ngbǎle bhà malìè.

27 Dhu apé ìrǐ inzá Kàgàwà ná'ù ale nzìnzǐ ǎ atdí ale nánzǐ nyí ònyù tò dhu tí, nyǎdù nyǎ'ù nyòwù ányì, ní nyí nyàkǎ nyònyù kóró dhu yà àbadhi àbhù fùkù inzá nyí nyòngù tǐna yà af̀ku ò rǐrǐ ìr̀eta-okú dò rò rórò. 28 Pbétù, ndi ale apé dhu òvo fùkù, ndàtí : « Yàrǐ ìzǎ ní perè tí ka kàbhù sànamù tò, » ní nyí nyàkǎ nzá nyǎ'à ndi ìzǎ, wò ndi dhu nòvò fùkù ale-okú dò rò, ndirò yà ale-afí ò rǐrǐ ìr̀eta-okú dò rò. 29 Ma mòtè nzá af̀ku ò rǐrǐ ìr̀eta dǎ, pbétù ma mòtè yà ndi dhu nòvòna fùkù ale-afí ò rǐrǐ ìr̀eta dǎ.

Tí ìdzì dhu ndi, inyì màkrístò tǐrò, nyì nyíde ìngbàtí ìli ndì dhu mà ònyù nyí nyí dhu tó ìr̀eta dǎ tí, àzèmbè ǎdhìnu rǐ kòzè nzérega tí rórò ?

§ 10.26 Zàb 24.1

30Tí íd̀zì dhu ndi átò nyí nyíde pb̀ak̀k̀ù ir̀èta d̀ǎ tí, nỳoꝛnỳh̀ ỳa iẁa nyí nỳab̀bh̀u òts̀ò K̀ag̀aẁa tò ok̀úna d̀ò r̀ò dhu, àz̀èmb̀è ɔ̀dh̀ìǹu r̀òr̀u d̀àǹú ndi dhu-ok̀ú d̀ò r̀ò r̀òr̀ò ?

31Nír̀ò, dhu apé ìí nyí nyí dhu ònyu dhu tí, nyí nyí dhu òmv̀ù dhu tí, ndir̀ò nyí nyí k̀ór̀ó dhu-t̀s̀í ònzi dhu tí, ní nyí nỳak̀ã nỳònz̀i k̀ór̀ó i dhu K̀ag̀aẁa-ɔ̀v̀ò nilè tí. **32**Nyí nỳak̀ã nzá nỳab̀bh̀u Pb̀aỳàh̀údí mà, ìnzì ní Pb̀aỳàh̀údí mà, ndir̀ò K̀ag̀aẁa bhà *K̀aǹisà mà ròts̀ù nzérenga ò nyí nỳóꝛnz̀ina dhu-ot̀ù ǎ. **33**Nyí nỳak̀ã nỳònz̀i dhu ỳa ima nyú ma marí dhu ònzi dhu bhèyi: ma marí ɔ̀bi ònzi at̀díð̀, ndíńí ma m̀ónz̀ina k̀ór̀ó dhu ǹóꝛf̀ó tí k̀ór̀ó ale-nỳìkp̀ó. Obhó tí, ma marí nzí id̀ù rí íd̀zinga ìbhò at̀díró dhu òne, pbét̀ù ma marí àbh̀ò ale tò rí íd̀zinga àbh̀ù dhu òne, ndíńí K̀ag̀aẁa igú tí abádhí.

11 **1**Nyí nỳak̀ã nỳòdyì pb̀ak̀à ǎf̀ò, àdhàdhì ima nyú ma mídyì Kríst̀ò bhà ǎf̀ò dhu bhèyi.

Vèbhále mà kpabhále màna nákanà 'ìí nà sòmá-dzà ǎ ǎf̀ò

(1Kò 14.40; Êfe 5.22-24; 1Tì 2.8-14)

2Ma mìf̀u nyí ìf̀ù tí nyí nỳarí mirè k̀ór̀ó dhu ǎ, nỳad̀ù ỳa f̀ùk̀ù ma múdhe dhu òd̀ò àdhàdhì ỳa ma nyú ma múdhe ka f̀ùk̀ù dhu bhèyi dhu-ok̀ú d̀ò r̀ò. **3**Pbét̀ù ma mòzè nỳñ̀i ỳarí dhu: Kríst̀ò ní ndi ìngbàtí ìli ndi kpatsìbhále-d̀o, kpatsìbhále ní pb̀ìndà tsìbhále-d̀o, ndir̀ò K̀ag̀aẁa ní Kríst̀ò-d̀o. **4**Nír̀ò, ìngbàtí ìli ndi kpatsìbhále mà náapé d̀ona àtsi K̀ag̀aẁa r̀ò ndi ndí ndìts̀ò òná k̀àsùmì ǎ, ndir̀ò ngàtsi nì nabi bhèyi ndi ndí dhu òv̀o ìndr̀ù tò òná k̀àsùmì ǎ, ní ndi ale ní Kríst̀ò ỳa d̀ona tí ríí gàyà ǹonz̀i ale. **5**Pbét̀ù ìngbàtí ìli ndi tsìbhále mà náapé nzí d̀ona àtsi K̀ag̀aẁa r̀ò ndi ndí ndìts̀ò òná k̀àsùmì ǎ, ndir̀ò ngàtsi nì ìndr̀ù tò ndi ndí dhu òv̀o nabi bhèyi ɔ̀ná k̀àsùmì ǎ, ní ndi tsìbhále ní pb̀ìndà kpatsìbhále ỳa d̀ona tí ríí gàyà ǹonz̀i^h. Wò dhu r̀ad̀ù ndàla àdhàdhì k̀à-d̀òk̀á ka k̀ak̀pà dhu bhèyi!. **6**Dhu apé ìí ìnzá tsìbhále àtsi d̀ona dhu tí, ní k̀ak̀ànà ndàbh̀u d̀ona-ká kazè! Pbét̀ù, tsìbhále-d̀òk̀á ka k̀azè dhu, ndir̀ò ngàtsi nì k̀à-d̀òk̀á ka k̀ak̀pà dhu rí ale-nyí àbh̀ù rìwè dhu-ok̀ú d̀ò r̀ò, dhu àk̀ã k̀à ràtsi d̀ona.

7Kpatsìbhálé na náká nzá ndàtsi d̀ona. Ka ní K̀ag̀aẁa-ẁòỳǎ, ndir̀ò ka ní K̀ag̀aẁa bhà àdr̀ungb̀anga tó awáwè. Ndir̀ò tsìbhále ní pb̀ìndà kpatsìbhále bhà àdr̀ungb̀anga tó awáwè. **8**Obhó tí, K̀ag̀aẁa náabh̀òl̀ò nzá kpatsìbhále ràhu tsìbhále-ɔ̀ng̀ò-kpa ò r̀ò, pbét̀ù tsìbhále ní ndi k̀abh̀òl̀ò ràhu kpatsìbhále-ɔ̀ng̀ò-kpa ò r̀ò. **9**Ndir̀ò, K̀ag̀aẁa náabh̀òl̀ò nzá kpatsìbhále tsìbhále-ok̀ú d̀ò r̀ò, pbét̀ù tsìbhále ní ndi k̀abh̀òl̀ò kpatsìbhále-

^h **11.5** Pòlò bhà k̀àsùmì ǎ, tsìbhále rí d̀ona àtsi dhu níí ifuta ìtè íyàdhíyà rí nì ìndr̀ù nzínzì ǎ, ndir̀ò pb̀ìndà kpatsìbhále-ònzì nì ize. ⁱ **11.5** Pb̀ag̀ìr̀íkí-bv̀ù ka k̀ak̀pàna d̀ona-ká tsìbhále ní m̀anyòni ònzi rí ró ka kòtdì. Ka k̀ak̀pàna ka, ndíńí k̀à-nyí nabh̀ù tí rìwè.

okú dò rò. ¹⁰Ní, tsìbhále rîî p̀b̀ìndà kpatsìbhále bhà ádr̀ungbãnga tó awáwù tí dhu-okú dò rò, dhu àkã kà ràtsi d̀ona rîî p̀b̀ìndà kpatsìbhále bhà ádr̀ungbãnga-tsìnã ndì ndarîî dhu ìtè rí dhu tí, màlàyíká-okú dò rò. ¹¹Ádr̀ungbãle Kàgàwà udhé dhu-bv̀u rò, tsìbhále rî nzî àd̀ù àtìnà ìmbã ndì r̀arîî kpatsìbhále-atdyú nà, ndirò kpatsìbhále rî nzî àd̀ù àtìnà ìmbã ndì r̀arîî tsìbhále-atdyú nà. ¹²Obhó tí, àdhàdhì tsìbhále Kàgàwà náabhòlò ràhu kpatsìbhále-ongò-kpa ò rò dhu bhèyi tí, kpatsìbhále aráhu tsìbhále-nyutsi rò uguta-otù ð. Ndirò Kàgàwà ní ndi abádhí nanzì j̀yó rò kóró.

¹³Nyòtdì pé yà anya nyí nyú tírò: tsìbhále rî nditsò Kàgàwà rò inzà ndì ndàtsi d̀ona rórò dhu tí idzì dhu? ¹⁴Yà Kàgàwà abhòlò ale-dòkà òná òfò nítè tí nzá dhu, kpatsìbhále rî d̀ona-ká ìvì ádzàdzí dhu r̀arî kà-nyì àbhù rí r̀wù dhu? ¹⁵Pbétù tsìbhále tò, d̀ona-ká ròvi ádzàdzí dhu ní ifuta. Obhó tí, ádzàdzí aróvi àyì Kàgàwà abhù tsìbhále tò, rîî d̀ona àtsi kà ràd̀ù nì mberù bhèyi. ¹⁶Ndirò, ndi ale apé ndòzè ndàgò ndì wòrì ote d̀, náká nd̀uni dhu àlè'ì mà, àlè r̀arîî mbã ngàtsi ndi màndu nà, ndirò Kàgàwà bhà *kànísá nyú mà r̀arîî mbã kà nà.

Ònzítale rí izu àbhù nàkùtále-afì ò àzè nítè rí ònyù-otù ð dhu

¹⁷Yà kòmbí ma m̀ovona f̀ukù ote ð, ma mí nzî nyífü ìfü tí. Obhó tí, yà nyí nyùndu nyí nì f̀ukù unduta náarìbhona f̀ukù ní nzî idzì dhu, pbétù kàrìbhona ní nzère dhu. ¹⁸Angyìnã rò ma mírì wà dhu yà nyí nyùndu nyí òná kàsùmì ð, ùkúnga rarí nd̀undò ùndò tí. Ní ma mà'ù wà ndi dhu gòna tí. ¹⁹Obhó tí, dhu àkànà wà ùkúnga r̀undò ndì, ndíñí ka kuni tí atdí affya nyú nà arí Yèsù-owù ùngù ale. ²⁰Yà nyí nyùndu nyí rò, nyí nyárónyuna ní nzî Ádr̀ungbãle Yèsù bhà ònyù. ²¹Obhó tí, ònyù ònyu nyí nyí rò, ngàtsi ale arí ndàpà nd̀onyù p̀b̀ìndà ònyù nyú ndítirò angyi. Ní ndi dhu bhèyi, nzínzìku ð atdídhená ale náaràd̀ù òko àwù nà, ngùkpà ale ràd̀ù dhu òmvù 'òri nì^k. ²²Nírò, nyí nyátí mbã ìî idza nà, yà nyí nyád̀ù dhu ònyù, nyád̀ù dhu òmvù òyá rò? Ndirò, nyí nyòzè tí Kàgàwà bhà Kànísá àkyákyè dhu tí? Nyí nyòzè tí nyíwu kákà ìmbã dhu arîî f̀oyá ale-nyì? Ádhu nyú ndi nyí nyòzè m̀undò f̀ukù? Dhu àkã tí mífu nyí ìfü tí? Ma mí nzî nyífü akekpa màtí wò dhu-okú dò rò!

Ádr̀ungbãle Yèsù nábhù rí kirè ònyù

(Màt 26.26-29; Mrk 14.22-25; Luk 22.15-20)

²³Obhó tí, yàrì ní ndi Ádr̀ungbãle Yèsù udhè idù dhu, yà ma madù àbhunà nyùni átò. Yà ndì ka kipfona kabhu ndì òmvù-fó òná iku ð,

^j 11.10 Ìsa 6.2; Màt 18.10; Èfe 3.9-10 ^k 11.21 F̀yìyò unduta ð, Yèsù ná'ù ale nóongóná ìwu ònyù nà f̀oyá, 'àndu tsùna, 'àd̀ù ònyùnà atdíkpá, tdù ì ònyu Ádr̀ungbãle Yèsù ìrè ka kí nì ònyù rò.

Ádrùngbàle Yèsù idyi mùgati ndàlù fóná. ²⁴Ní, òtsò ndi ndàbhù Kàgàwà tò dhu-dzidɔ, kǎkǎ kà-ònga, ndàdù àtìnà : « Yàrí ní ngbɔdu, yà fǔkù ma màbhù. Nyòngò dhu ònzì ndi dhu bhèyi, nyámbe mirè dǔ róná. » ²⁵Ndi dhu bhèyi tí, ònyè ì ònyè dhu-dzidɔ, kídyi ònyè rǐrǐ ònà kópà ndàlù fóná, ndàdù àtìnà : « Yàrí kópà rǐtèna ní yà Kàgàwà mànà ìndrù ùngbò ì nǐ ungbòta-òwátá, yà azùdu-otù ɔ ndi nàvi kpangba. Bìlìnganà kòmùvù nyí nyí rò, nyòngò kònzì wò dhu bhèyi, ima nyí nyirè tí róná. ²⁶Obhó tí, yà nyí nyí yàrí mùgati ònyè nyàdù yàrí ònyè ònà kóró kàsùmì ɔ, nyí nyí Ádrùngbàle Yèsù bhà ɔve-òyí nígǎ, rǎrà àhù kǎraya ìngo ònà idhò ɔ. »

²⁷Nírò, ìngbàtì ìlì ndi ale mà yà Ádrùngbàle Yèsù bhà mùgati ònyè rí, ndirò kàbhà kópà-tsù òmvù rí inzá ndi ndàkànà ndònyè ka ndirò inzá ndi ndàkànà ndòmvù ka rórò, ní ndi ale àfá wà dhu inzá ndi ndifù kà-ngbò mà kǎ-zù mànà dhu-otù ɔ. ²⁸Ní ìngbàtì ìlì ndi ale mà nàkànà ndàndà pé nyùnatsi nga ndítírò angyi, tdù ndi ndònyè yàrí mùgati ndàdù yàrí kópà-tsù òmvù rò. ²⁹Obhó tí, ndi ale apé mùgati ònyè ndàdù kópà-tsù òmvù inzá ndi ndàni Ádrùngbàle-ngbò-tì rórò, ní kòtdì wà anya ndítírò dóná wò mùgati ndi ndònyè, ndàdù ndi kópà-tsù òmvù dhu-otù ɔ. ³⁰Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, ábhǒ ale nzínziku ɔ náarǐrǐ andi nà 'àdù ìrǐ ivívi. Ndirò, ábhǒ ale nyú núve wà. ³¹Àlè kándàna gukyè àlè-nyutsi nga àlètírò angyangyi, ní Kàgàwà ìtdyana nzí anya àlè-dǔ. ³²Pbétù Ádrùngbàle Kàgàwà arí anya nítdì àlè-dǔ, ndíní ndutó tí àlè, akye ndi ndadùya àrà anya ìtdì àlè-dǔ atdíkpá yà adzi ɔ ale mànà nǐ.

³³Ní ndi dhu-okú dò rò, àbanǐnzó, yà nyí nyùndu nyí ònyè nyí nyònyè tí atdíkpá ònà kóró kàsùmì ɔ, dhu àkǎ wà nyòdò nyí nzínziku ɔ. ³⁴Dhu apé ìrǐ ndi ale rǐrǐ àwù nà dhu tí, ní ndi ale àkànà ndònyè pé dhu angyi pbì idzá, akye nyí nyowuna nyùndu Kàgàwà ràdù anya ìtdì dùkú nǐ.

Nírò ngùkpà dhu yà òdòdì, nóbhòlò ma mítsi fùràbvù ma mǎrà àhù rò.

Ìlìlǎ-Alafí rùndana ale ùni ka kádù róná dhu

(Èfe 4.6; Fil 2.1-4; 1Pé 4.10-11)

12 ¹Àbanǐnzó, Kàgàwà bhà Ìlìlǎ-Alafí arábhùna ìndrù tò perè nàndà dhu nǐ, ma mòzè nzá nyòkò ìnzì nyùni dhu i perè dǔ. ²Nyí nyùni wà dhu yà inzá nyí nyàpè Yèsù Krístò ná'u ònà kàsùmì ɔ, nyí rùbhà nyí dhu rùmbe nyíku nyòwù kǎkǎ ìnzì túya arí 'rǐrǐ sànamè ì. ³Wò dhu-okú dò rò ní ndi, ma mòzè nyùni dhu : Kàgàwà bhà Ìlìlǎ-Alafí nyú rùndana ale rǎrǐ nzí àdù àtìnà : « Yèsù àkǎ ofúngá nà ! » Ndirò inzá Ìlìlǎ-Alafí kèlè nùndà ndi rò, atdí ale mà rǐ nzí àdù àtìnà : « Yèsù ní Ádrùngbàle ! »

Kàgàwà bhà Ìlìlǎ-Alafí arábhùna ìndrù tò perè

⁴Ìlìlǎ-Alafí arábhùna ìndrù tò perè-tidò rǐrǐ dhèdhèrò, pbétù kùndò arí ní atdí Ìlìlǎ-Alafí kèlè. ⁵Kànisa ɔ ka kádù ònzìnà kasu-tidò rǐrǐ dhèdhèrò,

pbétù i kasu ònzi ka kí fíndà ní atdí Ádrùngbàle Yèsù kèlě. ⁶Kànisa ò kasu ònzi ka kí tí dhu ríí dhèdhèrò, pbétù i kasu àbhù arí rònzi ì kóró, ní atdí Kàgàwà kèlě. ⁷Ìngbàtí ìli ndì ale mà náarí ìlìlǎ-Alafí bhà ádrùngbànga tó òbi ìtè rí perè nábà, ndíní ndi perè íí tí mùgàsù tí kóró ale tó. ⁸Nírò, atdí ale tó ìlìlǎ-Alafí ábhù ní dhu-ònga t'òvòta tó òte tó perè, ndirò ngàtsi ale tó wò ndi atdí ìlìlǎ-Alafí kèlě ábhù ní, inga t'únita tó òte tó perè. ⁹Ngàtsi ale ábà wò ndi ìlìlǎ-Alafí-fó tí ní òbi nà a'uta tó perè, ndirò ngàtsi ale-tsí nábà ní andi nà ale t'ígútá tó perè. ¹⁰Ngàtsi ale ábà ní wiwì t'ònzita tó perè, ngàtsi ale ràdù *nabi bhèyi ka kí dhu òvo ìndrù tó ní perè nábà. Ndirò, ngàtsi ale ábà ní tìtò tó ale-afí mà ònga nábhù rí kundò mbèyi obhóngà tó Alafí mànà perè. Ngàtsi ale ábà ní inzà ka kúni aláva-tidò ò ka kóte dhu tó perè, ndirò ngàtsi ale tsí adù àbàna ní i aláva-tì nàwě ka kí dhu tó perè. ¹¹Wò ndi atdí ìlìlǎ-Alafí kèlě ní ndi kóró kǎkò dhu ònzi arí, ndàndò ìngbàtí ìli ndi ale mà dhèdhèrò perè-tidò ní àdhàdhì ndi ndòzè ka dhu bhèyi.

Yèsù ná'ù ale kóró ríí àdhàdhì atdí ale-ngbò-rǎngá-nzo bhèyi dhu

¹²Obhó tí, àlě kùni wà dhu ale-ngbò raríí atdí tí, ròná-ngá-nzo ràdù íí ibí nyú. Ìmbà dhu ríí ibí ndi ale-ngbò-rǎngá-nzo ríí dhu màtí, ní ka ní atdí ale-ngbò kèlě. Ní ndi dhu bhèyi tí, Krístò mà yà ndi ná'ù ale mànà ní atdí ale-ngbò átò. ¹³Àlě'í kóró, ìmbà ríí Pbàyàhúdí màtí, ìnzí ní Pbàyàhúdí màtí, ìno tí aríí ale màtí, ndirò dòyá aríí ìtírò ale màtí, àlě kalú bàtizò wò ndi atdí ìlìlǎ-Alafí-nyutsi tí, ndíní àlě kí'í tí atdí ale-ngbò tí. Ndirò àlě-nyutsi ríí ní wò ndi atdí ìlìlǎ-Alafí kèlě.

¹⁴Ale-ngbò rǎngà ríí mbà atdí tí, pbétù kà ríí ibí nyú. ¹⁵Ale-pfò náapé àdù àtìna: « Ìnzí ní ma ale-òtsú dhu-okú dò rò, ima ní nzí ale-ngbò-rǎngà, » ní wò dhu rí nzí àdù kàbhù ràdi ìnzí ní ale-ngbò-rǎngà tí. ¹⁶Ndirò, ale-bì apé àdù àtìna: « Ìnzí ní ima ale-nyìkpò dhu-okú dò rò, ima ní nzí ale-ngbò-rǎngà, » ní wò dhu rí nzí àdù kàbhù ràdi ìnzí ní ale-ngbò-rǎngà tí. ¹⁷Dhu apé íí ale-ngbò kóró ríí ale-nyìkpò tí dhu tí, ní ndi ale ràdù inga ìrì ìngbà dhu bhèyi? Ndirò dhu apé íí ale-ngbò kóró ríí ale-bì tí dhu tí, ní ndi ale ràdù dhu àni ìngbà dhu bhèyi? ¹⁸Obhó tí, Kàgàwà núuli ìngbàtí ìli ndi ale-ngbò-rǎngá-nzo àdhàdhì ndi nyú ndi ndazè ka dhu bhèyi. ¹⁹Ale-ngbò kóró náapé àdù íí atdí ale-ngbò-rǎngá-ngba kèlě tí, ní ale-ngbò ràdù íí ìmbà! ²⁰Nírò, ale-ngbò-rǎngá-nzo ríí ibí, pbétù ale-ngbò nyú ríí atdí tí.

²¹Ale-nyìkpò rí nzí àdù àtìna ale-òtsú ní: « Ma míí ìmbà atdyúna nà! » Ndirò ale-dò rí nzí àdù àtìna ale-pfò ní: « Ma míí ìmbà atdyúku nà! » ²²Pbétù, kǎkà ìvíví dhu nyú tí ka karózùna ale-ngbò-rǎngá-nzo mà ní i atdíídò ka karíí atdyúya nà. ²³Ndirò, kǎkà ìnzà àkǎ ifuta nà dhu tí àlě karózùna ale-ngbò-rǎngá-nzo ní i atdíídò àlě karádù òbhòlòna. Ndirò kǎkà ìnzí ka kádù òvòya ùtì dhu tí àlě karózùna ale-ngbò-rǎngá-nzo, ní i yà

atdídǎ àlě karádù àndàna. ²⁴Kàkà akye ka karí òv̀yà ùti ale-ngbò-rǒngá-nzo, rǐrǐ mbǎ ngbǒyà òbhòlò ka kí atdídǎ dhu-atdyú nà. Kàgàwà náanzì ale-ngbò, ndíní àlě kongó tí yà ìmbǎ rǐrǐ ifuta nà ale-ngbò-rǒngá-nzo nándà atdídǎ. ²⁵Kǎnzì ka ndi dhu bhěyi, ìnzì ale-ngbò-ǒnga núundò tí ndì, pbétù ndíní kà-rǒngá-nzo kóró nóowu tí dzùnyà ònzì rǒ àdhàdhì nzínziya ǎ. ²⁶Ale-ngbò-rǒ atdí ngarí-ngba mà náapé ìrǐ àpbè ǎ, ní ale-ngbò rǒ ngǔkpà ngari kóró rádù ìrǐ àpbè ǎ. Ale-ngbò rǒ atdí ngarí-ngba náapé ifuta nábà, ní ale-ngbò-rǒ kóró ngǔkpà ngari rádù ìrǐ dhèdhe ǎ átò.

²⁷Ní nyí, nyí ní Krístò-ngbò, ndirò ìngbàtí ìli ndì ale mà nzínziku ǎ ní ndi Krístò-ngbò-rǒngá-ngba. ²⁸Ndi dhu bhěyi ní ndi wemberè tí, Kàgàwà núuli *uvitatále *Kànisa ǎ. Oyo rí kisé nǐ, kǔli ní *pbànábí. Ndirò ìbhu rí kisé nǐ kǎdù ùlinà ní màlímó. Kòrì ale-dzidǎ rǐrǐ ní wiwì t'ónzita tó perè nà arǐrǐ ale mà, andi t'ígútá tó perè nà arǐrǐ ale màna. I dzidǎ rǐrǐ ní ngǔkpà ale dzùna t'ónzita tó perè nà arǐrǐ ale mà, ngǔkpà ale t'úndata tó perè nà arǐrǐ ale màna. Kà rǐku dóná rò nǐ, kǔli dhèdhèrò alávà-tidò t'óteta tó perè nà arǐrǐ ale. ²⁹Abádhí kóró tí uvitatále? Abádhí kóró tí pbànábí? Abádhí kóró tí màlímó? Ndirò abádhí kóró tí wiwì t'ónzita tó ádrùngbǎnga tó ǒbi nà ale? ³⁰Abádhí kóró tí andi t'ígútá tó perè nà ale? Ndirò abádhí kóró tí dhèdhèrò alávà-tidò t'óteta tó perè nà ale? Abádhí kóró tí dhèdhèrò alávà-tidò t'úgérétá tó perè nà ale? Ìnzì ní ndi dhu bhěyi akekpa màtí. ³¹Nírò, nyí nyàkǎ nyòhò atdyúya atdídǎ perè ní, kàkà ídzi dhu nyú tí rǐrǐ ròsè.

Pbétù kòmbí, ma mí kóró ngǔkpà otu dónǎ òsè otu nítè fǔkù.

Ale òzè ka kí dhu nósè kóró dhu dónǎ dhu

(Màt 22.36-40; Ròm 13.8-10; 1Yù 3.16-19; 4.7-21)

13 ¹Ma mí mbǎ àdù ìrǐ ìndrù arótèna kóró alávà-tidò t'óteta tó perè nà ma marǐrǐ dhu tí, ngǎtsi nǐ màlàyíká t'ávàna t'óteta tó perè nà ma marǐrǐ dhu tí, pbétù ìnzì madù ǒdhídu nózè, ní òtèdu rǐrǐ kòkóró dhu tí àdhàdhì òngò róngò ndùrì ale-bì kòkóró idzi-tù mà, ngèlèngelè-tù màna bhěyi. ²Ma mírǐ ìnè mírǐ *nabi bhěyi ma mí dhu òvo ìndrù tò nǐ perè nà. Ma mírǐ ìnè muni kóró dhu-tsí mà. Ma mírǐ ìnè muni Kàgàwà udhé kóró dhu-tsí yà órù ò ongónà òko. Ndirò ma mírǐ ìnè mírǐ ádrùngbǎ a'uta, yà pbìrì àbhu rádù rìngbè ndì fìndá ngari ǎ rò, ràrà ndòdì vurò ngari ǎ nà màtí. Pbétù ìnzì ma mapé ǒdhídu nózè, ní ìma ní kòkóró dhu nyú. ³Ma mí mbǎ àdù kóró pbàkǎ ongyéngá núndò nǎkùtále tó, madù ngbòdu nádzi ndíní ogbeya tí kàzu ǎ^l, pbétù ìnzì madù ǒdhídu nózè, ní ma mábàna mùgàsù tí dhu rǐrǐ mbǎ.

^l 13.3 Ngǎtsi ǒfò ǎ, ka kàmbènà « ndíní ogbeya tí kàzu ǎ » nùgèrè kati : « ndíní ma mambè tí milè dǎ okúna dǎ rò. »

⁴ Àzè arí affina òtù, ndirò àzè arí indrù dzùnà ònzi. Àzè arí nzì adha ònzi, àzè arí nzì ndòyò, ndirò àzè arí nzì ndìdžì. ⁵ Àzè arí nzì ale-nyì rìwà nì dhu ònzi, ndirò kàrí nzì gàsàna ònzi rí atdíró dhu ònè. Àzè arí nzì àkò akye, ndirò kàrí nzì indrù ònzì ròná nzére dhu òdo affina ò. ⁶ Àzè idhè arí nzì ndìkà nzére dhu-okú dè rò, pbétù kà-dhè náarí ndìkà obhóngà-okú dè rò. ⁷ Àzè arí kóró dhu ùba, ndirò kàrí a'uta òdo kóró kàsùmì ò. Àzè arí òdona ka kí kabà kóró dhu à'u, ndàdù kóró dhu-dzi òndù.

⁸ Àzè arí nzì ìku akekpa màtí. Pbétù, indrù tò ka kí dhu òvo nabi bhèyi dhu rādù ùda ùda. Dhèdhèrò aláva-tidò ò ka kóte dhu tó perè rādù ìku ìkù, ndirò inga t'únita rādù ìku ìkù. ⁹ Obhó tí, àlè karí dhu ùnì gòna kèlè tí, ndirò àlè karí dhu òvo indrù tò nabi bhèyi gòna kèlè tí. ¹⁰ Pbétù, Kàgàwà rì kóró dhu òbhòlò rìrì mbèyi nyú rò, yà gòya kèlè tí arí dhu-tsí níkùya ìkù.

¹¹ Ngbángba tí ma mìrì òná kàsùmì ò, ma mongónà òte ngbángba bhèyi, ma mongónà inga ìrè ngbángba bhèyi, ndirò ma mongónà dhu-ònga òvo ngbángba bhèyi. Pbétù ma mitdègu òngo ádrùngbàle tí, ní ma mubhà wà ngbángba tó òfò ò ma mí dhu ònzi dhu. ¹² Obhó tí, yà kòmbí rìrì kàsùmì ò, àlè tò kà rìrì ndi dhu bhèyi tí. Àlè kí nzì dhu àlà mbèyi, pbétù àlè kí dhu àndà ònzì rí dhu-wòyò nyú nítè kiyó ò. Olù rírà kàsùmì ò, àlè kalaya dhu kprangba. Kòmbí ma m̀nì Kàgàwà gòna kèlè tí, pbétù olù rírà kàsùmì ò, ma m̀niya ka àkàkà dhu bhèyi, àdhàdhì k̀nì ma dhu bhèyi.

¹³ Nírò kòmbí màtí, kàkà ìbhù dhu rìrì ònè atdíkpá tí. I dhu ní: a'uta, òdona ka kí ndíni ka kabá tí dhu, àzè mànà. Pbétù ádrùngbà dhu nyú ròsè kòkò ìbhù dhu nzínzi ò ní àzè.

***Nabi bhèyi ka kí dhu òvo indrù tò dhu tó perè mà
inzá ka k̀nì aláva ò ka kóte dhu tó perè mànà
(Ròm 14.19; 1Kò 12.4-7,27-31; 1Pé 4.10-11)**

14 ¹ Nyì nyàkà nyònè òdhíku òzè nyì nyí dhu. Ndirò nyì nyàkà nyòhò ìlìlã-Alafí bhà perè àbà nyì nyí dhu-atdyú atdídò, ròsè dòtsí ní nyìrì yà indrù tò ka kí dhu òvo *nabi bhèyi nì perè nà. ² Obhó tí, ndi ale apé àmbe òte dò ìlìlã-Alafí ìbhò fìndà inzá ka k̀nì aláva-tidò ò, ní ndi ale rì nzì òte indrù tò, pbétù kà ròte Kàgàwà tò. Kà r̀nɔna ìlìlã-Alafí bhà ádrùngbànga tó òbi nì, yà Kàgàwà uli órù ò dhu rì d̀na àlù ale rìrì ìmbà. ³ Pbétù, nabi bhèyi rí dhu òvo indrù tò ale r̀nɔna indrù tò dhu ní, abádhí òsì rí fìyò a'uta ò dhu, abádhí-afí òpè rí dhu, ndirò abádhí-afí rì òbi òtsi nì dhu. ⁴ Yà ìlìlã-Alafí ìbhò inzá ka k̀nì aláva-tidò ò róte ale, ní rì ndòsì ndítírò. Pbétù, nabi bhèyi rí dhu òvo indrù tò ale r̀sina ní *Kànisa ò kóró ale nyú. ⁵ Ma mòzè nyì kóró nyòngò òte ìlìlã-Alafí ìbhò inzá ka k̀nì aláva-tidò ò, pbétù ròsè dòtsí ma mòzè ní, nyòngò dhu òvo indrù tò pbànábí bhèyi. Obhó tí, nabi bhèyi rí dhu òvo indrù tò ale nùdá

wà yà Ìlílǎ-Alafí ìbhò inzà ka kúni aláwà-tidò òte rí ale, ìmbǎ dhu apé ìí ka kádù wò kùnò dhu-tì àwe ndíní Kànìsà ǒ kóró ale nǒsí tí dhu tí.

⁶Nírò àbanínzò, dhu apé ìí ma mǎrà àhu fǔrǎbvù, madù òte nyí mànà Ìlílǎ-Alafí ìbhò yà inzà nyí nyúni aláwà-tidò ǒ dhu tí, ní ma mádù dzùnàkù ònzì ìngbà dhu bhèyi? Ma mí nzí àdù dzùnàkù ònzì, inzà ní Kàgàwà ítè idù dhu ma mǎvò fùkù rò, inzà ní ma múni dhu ma mǎvò fùkù rò, inzà ní nabi bhèyi ma mǎvò dhu fùkù rò, ndirò inzà ní dhu kèlè mà mùdhe fùkù rò.

⁷Kàndà pé adyi ùyà ka karí òyá dhu tó ǒfò, àdhàdhì rùgè mà ndirò ngàtsi ní dùmù mà bhèyi. Ìnzí kǒkò dhu tó òngò apé àdù ìí dhèdhèrò ǒfò ǒ, ní ka kádù rùgè tí dhu ríí dhu mà ndirò ngàtsi ní dùmù tí dhu ríí dhu mà múni ìngbà dhu bhèyi? ⁸Ìnzí ka kapé leku òmi ila tó dhu bhèyi, ní ádhi pbá ale ndi ndòbhòlò rádù ila t'úgyeta tò? ⁹Ní, ndi dhu ríí ndi dhu bhèyi tí fùkù átò. Dhu apé ìí wò nyí nyáwèna Ìlílǎ-Alafí ìbhò fùkù inzà ka kúni aláwà-tidò ǒ dhu-tì ríí ìmbǎ kpangba dhu tí, ní nyí nyúnona dhu rádù ale-dò àlu ìngbà dhu bhèyi? Obhó tí, nyí nyádù ìí àdhàdhì awe ǒ róte ìnzí òtèna rí ndirò rórò ale bhèyi. ¹⁰Yà adzi ǒ, aláwà-tidò ríí ibí nyú. Pbétù yà ìmbǎ tina rádù ìí atdí aláwà-tidò mà ríí mbǎ. ¹¹Nírò dhu apé ìí inzà ma múni aláwà-tidò òte rí ale nà mǎ móte dhu tí, ní ma mádù ìí ile tí ndi ale tò, ndi ale rádù ìí átò ile tí idù. ¹²Ní ndi dhu bhèyi tí, nyí nyú mà átò, yà nyí nyí Ìlílǎ-Alafí bhà perè-atdyú òho atdí ǒ nyàbà dhu bhèyi, nyí nyàkà nyònzì obi nyàbà dòtsí perè ní kàkà Kànìsà àbhù rádù rò'ò a'uta ǒ.

¹³Ní ndi dhu-okú dò rò, dhu àkà wò ndi Ìlílǎ-Alafí ìbhò inzà ka kúni aláwà-tidò ǒ róte ale rònzi Kàgàwà ràbhù kà-tì t'áweta tó perè fíndà. ¹⁴Obhó tí, dhu apé ìí ma mí mitsò Ìlílǎ-Alafí ìbhò idù inzà ka kúni aláwà-tidò ǒ dhu tí, ní ma mí mitsò afídu ò, pbétù ìnzí pbàkà ìrèta rádù kasu ònzì. ¹⁵Nírò, ádhu ndi ma màkà mǎnzì? Ma màkà mitsò ma yà Ìlílǎ-Alafí àbhù mitsò ma òná inzà ma múni aláwà-tidò ǒ, madù mitsò átò yà ùní ma múni aláwà-tidò ǒ. Ma màkà muyù adyi yà Ìlílǎ-Alafí àbhù muyù adyi òná inzà ma múni aláwà-tidò ǒ, madù kùyù átò yà ùní ma múni aláwà-tidò ǒ. ¹⁶Obhó tí, dhu apé ìí nyi nyí nyitsò nyambe òtsò àbhù dǒ Kàgàwà tò yà Ìlílǎ-Alafí àbhù indù inzà ka kúni aláwà-tidò ǒ dhu tí, ní inzà ndi aláwà nùni ale, yà tinú ndi nòtù unduta ǒ, rádù dhu à'ù ìngbǎ dhu bhèyi ndàti «Àmìnà» ndi òtsò nyi nyàbhù dhu dǒ? Kà rí nzí àdù kà'ù ndi dhu bhèyi, inzà ndi ndirò nyi nyúnona dhu dhu-okú dò rò. ¹⁷Obhó tí ìnyí, nyi nyí òtsò àdù Kàgàwà tò dhu ríí ìnè mbèyi, pbétù kà rí nzí ngàtsi ale nòsí. ¹⁸Ma màbhù òtsò Kàgàwà tò, ma mǎrí Ìlílǎ-Alafí ìbhò idù inzà ka kúni aláwà-tidò òte ròsè dùkùnǎ kóró nídhuní. ¹⁹Pbétù, unduta ǒ ma mózè dhu ní, mori ndirò rí òte ake tí, ndíní ma mudhè tí dhu òná ngùkpà ale tò, ròsè Ìlílǎ-Alafí ìbhò idù inzà ka kúni aláwà ǒ ma màmbènà òte abho nyú dhu dònǎ.

²⁰Àbanĩnzó, nyĩ nyàkǎ nzá nyĩrè nga nzónzo bhěyi, pbétù nyĩ nyàkǎ nyĩrè nga iwà ǝ'ǝ ale bhěyi. Nzére dhu t'ónzita ǝ, nyĩ nyàkǎ obhó tí nyĩrè iré-nzo bhěyi, yà inzá nzére dhu t'ónzita núnì ale. ²¹Īlǎ Andítá ǝ ka kándĩ dhu kati :

« Ádrùngbǎle rǎtina :

ǝ Ma mǎngó ǝte kàrí ale, Pbàisràyélí tò vurò alává ǝte arí ale-otù ǝ, yà olo tí rǎí ale-otù ǝ.

Ní, ndi dhu bhěyi màtí, abádhí rǎngó 'ùvo ìnzĩ 'ĩrì ma múnɔna dhu^m. »

²²Nírò, yà Īlǎ-Alafí ìbhò inzá ka kúni alává-tidò ǝte ka kí dhu tò perè ní Kàgàwà itd̄iya ìndrù-ànyǎ dhu ìtè rí ize kǎkǎ 'ùvǝ arí ìnzĩ a'ù tí Kàgàwà ale tò, pbétù ìnzĩ ní kǎkǎ iwà ka ná'ù ale tò. Ndirò yà ìndrù tò ka kí dhu ǝvɔ nabì bhěyi nĩ perè ní Kàgàwà bhà ìdzìnga ìtè rí ize kǎkǎ iwà Kàgàwà ná'ù ale tò, pbétù ìnzĩ ní kǎkǎ ì núnvǝ ìnzĩ 'à'ù ka ale tò. ²³Dhu apé 'ĩ kànìsǎ ǝ nyĩ nyàndu nyĩ kóró dhu tí, nyǎdù nyǝpè nyǝtè kóró Īlǎ-Alafí ìbhò fùkù inzá ka kúni alává-tidò ǝ, ndi kàsùmì ǝ, inzá ì alává núnì ale, ndirò ngǎtsi nĩ inzá Yèsù ná'ù ale ràdù ìtsù fùkù unduta ǝ, ní ì ale tí nzĩ àdù àtìnà nyĩ rǎrì àrítǎle ? ²⁴Pbétù dhu apé 'ĩ kóró ale rǎ dhu ǝvɔ ìndrù tò nabì bhěyi dhu tí, atdí ale yà inzá Kàgàwà ná'ù ndirò ngǎtsi nĩ, ìtsù tí ìtsù atdí ale ràdù ndòtù ndi unduta ǝ, ní ndi dhu ndi ndirò dhu ràdù kǎbhù rùnì pbìndà nzérénga, kà ràdù ndìnè kóró ale ǝtd̄i ànyǎna yà ì ǝtena dhu-otù ǝ ale tí. ²⁵Kà-nyuɔtsì ì nuru kóró dhu ràdù 'ìtè kpanya kà tò. Ndi dhu bhěyi ní ndi, kà ràdù ndàgu ndàpbǎ nyina adzi nyú rǝ, ndàdù Kàgàwà ìfu, ndàti : « Obhó tí, Kàgàwà rǎí ìnè nzìnzikù ǝ ! »

*Kàgàwà bhà idza ǝ ìndrù àkǎ 'ĩrì nà màtsɔ

²⁶Àbanĩnzó, ádhu ndi àkǎkǎ nyǝnzì ? Yà nyĩ nyùndu nyĩ sɔmà tò ǝnà kàsùmì ǝ, atdí ale ràdù 'ĩrì ìnè ndùyù adyi, ngǎtsi ale ràdù dhu ùdhe ìndrù tò. Ngǎtsi ale rǎí ìnè ndòvɔ Kàgàwà ìtè fìndà dhu ìndrù tò nabì bhěyi, ngǎtsi ale ràdù ǝte Īlǎ-Alafí ìbhò inzá ka kúni alává-tidò ǝ, vurò ale ràdù ndi ǝte ùgere. Nírò kòrí dhu kóró àkǎ rǝnzì ì ndínĩ Kànìsǎ ǝ kóró ale nɔsí tí. ²⁷Dhu apé 'ĩ Īlǎ-Alafí ìbhò inzá ka kúni alává-tidò ǝte rí ale rǎí dhu tí, ní dhu àkǎ ǝyǝ ale kèlè, ndirò òsòsè nĩ, ìbhù ale rǝtè. Abádhí àkǎ 'ǝtè, atdátdírà ǝ, ndirò dhu àkǎ wǝ ka kúnɔna ǝte ùgèrè rí atdí ale ràdù 'ĩ. ²⁸Dhu apé 'ĩ ìmbǎ ndi ǝte ùgèrè rí ale rǎí unduta ǝ dhu tí, ní ìngbàtí ìli ndi ale mà abádhí nzìnzì ǝ nákǎ ndìnè ìnè tí, ndàmbe ǝte dǝ afina ǝ tí pbìndà Kàgàwà nà. ²⁹Ndirò, nabì bhěyi rí dhu ǝvɔ ìndrù tò ale 'ĩ rò, dhu àkǎ ǝyǝ ale ndirò ngǎtsi nĩ ìbhù ale kèlè rǝtè, ngǎkpà ale ràdù wǝ abádhí ùnò dhu-ǝnga nóvò. ³⁰Pbétù atdí ale apé 'ĩ ǝte ndi

^m 14.21 Ìsa 28.11-12

ndóte ró, kà-tí àdi ngàtsi ale ràdù ìí Kàgàwà itè fíndà, ndíní ndì ndòvo tí ìndrù tò dhu nà, ní dhu àkǎ wò ndì òte rúbhi òte rǒ ale rìnè. ³¹Nyí nyí ìnè kóró nyòvò dhu ìndrù tò pbànábí bhèyi. Ní dhu ràdù àkǎ, atdí ale ròvò ka ngàtsi ale dzidǒ, ndíní kóró ale ùni tí fíyò ka kúdhe dhu, afíya ràdù òbi òtsi. ³²Nabì bhèyi ka kí dhu òvo ìndrù tò ní perè nà aríí ale ríí ìnè ndòdò ndì ndàmbènà òvona ìndrù tò dhu afína ò, ìnzí ndòvò. ³³Obhó tí, Kàgàwà ní nzí pbàdzangà tí arí dhu ònzi ale. Pbétù, Àbadhi ní màrùngà t'ále.

Àdhàdhì yà Kàgàwà bhà ale tó kóró Kànísà ò arí ndònzi dhu bhèyi tí, ³⁴vèbhále àkǎ ìnè ìnè tí Kànísà tó unduta òⁿ. Abádhí tò ka kúfà nzá rusà ròngò òte Kànísà ò, pbétù abádhí àkǎ ìfu ì, àdhàdhì Úyátá núnò ka dhu bhèyi. ³⁵Dhu apé ìí abádhí ríí ì ívùna dhu nà dhu tí, ní abádhí àkǎ 'òngù i dhu fíyò kpabhále-tsù fí-dzá rò. Tsìbhále rǒte ìndrù ùndu ì Kànísà ò ró dhu ní inzà nga nòfò dhu.

³⁶Nyí nyìrè tí dhu Kàgàwà bhà Òte ráhù fùrǎbvù rò? Ndirò nyí nyìrè tí dhu kà rírá àhù fùkù víkù dǒ rò tí? ³⁷Ndì ale apé dhu ìrè ndì rǎrǐ nabì, ndirò ngàtsi ní, ìlǐlǎ-Alafí rǎrǐ ndùnda, ní ndì ale àkǎ ndùni dhu, yà ma mándí fùkù dhu rǎrǐ Ádrùngbǎle Yèsù bhà Úyátá. ³⁸Pbétù ìnzí kǎpé ndì dhu ùnǐ, ní Kàgàwà rí nzí àdù ndì ale ùni. ³⁹Nírò àbanǐnzó, nyí nyàkǎ nyòhò nabì tí nyí nyíí dhu-atdyú, ndirò nyí nyàkǎ nzá nyùtò ìndrù-tsù, ìnzí ròtè ìlǐlǎ-Alafí ìbhò fíyò inzà ka kúni aláva-tidò. ⁴⁰Pbétù kóró dhu nákǎ ndònzì ndì yà ndì dhu nyú àkǎnà ndònzì ndì dhu bhèyi, ndirò nyìnati ròhù ndì mbèyi.

Krístò ingbè ndì òve-bvù rò dhu tó Ídzi Màkürù

15 ¹Àbanǐnzó, ma mòzè misè yà fùkù ma móvò Ídzi Màkürù, yà nyí nyákò, nyádù afíku àpba ròná. ²Kòtù-ònga ní ndì Kàgàwà rí nyígù ní, yà fùkù ma móvò ka dhu bhèyi nyí nyòdò ka rò. Ìmbà kǐí ndì dhu bhèyi nání, fùkù a'uta nàmbènà ìí kòkórò dhu.

³Ádrùngbǎ dhu nyú tí ma múdà fùkù dhu ní yà idù ka kúdhe átò dhu. Ndì dhu ní: Krístò avè àlè tó nzérenga-okú dǒ rò, àdhàdhì yà ìlǐlǎ Andítá núnò ka dhu bhèyi^o. ⁴Ka katdù ka, ràdù ndìngbè òve-bvù rò ìbhù ráhù idhò ò, àdhàdhì yà ìlǐlǎ Andítá núnò ka dhu bhèyi^o. ⁵Kítè ndì Péterù tò, ndì dhu-dzidǒ ndàdù ndìtè atdí kumì dóná óyò nà pbìndà uvitatále tò. ⁶Tdítdǒ, kǎdù ndìtè ìmbò miyà dónǎ róse ndì ná'ù ale tò atdíkpá. Ábhǒ ale nyú i ale nzínzi ò, ríí ìnè nyìkpóya nà kòmbí màtí, ndirò atdídhená ale núve wà. ⁷Wò dhu-dzidǒ, kítè ndì Yàkòbhò tò^q, ndàdù ndìtè kóró uvitatále tò.

ⁿ 14.34 « Vèbhále àkǎ ìnè ìnè tí Kànísà tó unduta ò » ríí ìnè átò kugèrè kati : « Vèbhále àkǎ nzá 'àbèlè nabì bhèyi ka kòvona Kànísà tó unduta ò dhu-ònga » ^o 15.3 Ìsa 52.13–53.12. ^p 15.4 Zàb 16.9-11; Óse 6.2 ^q 15.7 Kas 12.17

⁸Kùtsa ndì ndí dóná rò ní, kǎdù àrà nditè idù átò, ima kàtòrògò-ngba tírò. ⁹Obhó tí, ima ní ìmbà tǐna nà ale nyú ròsè kóró uvitatále nzínzi ð. Ndirò, ma màkànà nzá kanzi ma uvitatále mà tí, Kàgàwà bhà *Kànìsà rò ma mavù dhu-okú dò rò. ¹⁰Pbétù, Kàgàwà bhà ídzinga-okú dò rò nga ní ndi ma mǐi yà nyí nyí malǎ kòmbí òná ófò ð. Ndirò kàbhà ídzinga idù níi nzi kòkórò nga tó. Ma mónzi kasu ròsè kóró ngùkpà uvitatále dóná. Obhó tí, ìnzí ní ima ndi ma mónzi ndi kasu, pbétù ka nónzi ní yà nyudutsi rí kasu ònzi Kàgàwà bhà ídzinga. ¹¹Nírò, dhu rǐ mbà ìi ima màtí, ngàtsi ní abádhí màtí, ní kòní mài kóró mà marúnona Ídzi Màkùrù, ndirò kòní ndi Ídzi Màkùrù ní ndi nyí nyá'ù.

Kàgàwà náabhàya ùvùve ale rùngbe ì ɔve-bvù rò dhu

¹²Dhu apé ìi àlě karí dhu òvo ìndrù tò àlě ràti Krístò ríngbè wà ndi dhu tí, ní íngbà dhu bhèyi dhu nzínziku ð ngùkpà ale náaràdù àtina ìnzí ùvùve ale rùngbeya ì ɔve-bvù rò ní? ¹³Ní, dhu apé ìi obhó tí ìnzí ùvùve ale rǎdù 'ùngbe dhu tí, ní Krístò níngbè nzá ndi átò ɔve-bvù rò. ¹⁴Ndirò dhu apé ìi inzà Krístò íngbè ndi dhu tí, ní yà mà marúnona ìndrù tò Ídzi Màkùrù ní kòkórò dhu, ndirò fùkú a'uta ní kòkórò dhu átò. ¹⁵Ndirò ròsè dòtsí, ka kòzù wà mà Kàgàwà-òvò rǐ arí títò ùno ale tí, yà mà móvò dhu ìndrù tò mà ràti kà rábhù Krístò ríngbè ndi ɔve-bvù rò dhu-okú dò rò. Ní dhu apé ìi ìnzí ùvùve ale rǎdù 'ùngbe ɔve-bvù rò dhu tí, ní ndi dhu rǐtèna dhu ní Kàgàwà rabhù nzá Krístò ríngbè ndi ɔve-bvù rò. ¹⁶Ma mí dhu òvo tdítò mati : dhu apé ìi ìnzí ùvùve ale rǎdù 'ùngbè ɔve-bvù rò dhu tí, ní Krístò nditírò níngbè nzá ndi. ¹⁷Ndirò, dhu apé ìi inzà Krístò íngbè ndi dhu tí, ní fùkú a'uta ní kòkórò dhu, ndirò nyí nyòko òko fùkú nzérenge ð. ¹⁸Ndirò ròsè wòrí dóná, kàkà ùvùve Krístò ì á'ù rórò ale núwí wà atdíð. ¹⁹Dhu apé ìi àlě kúli àlě tó a'uta Krístò ò yà àlě kíi nà yà adzi dǐ ípìrònga-okú dò rò tí dhu tí, ní àlě'i ní ndi izu rǎdù ùkanà ròsè kóró ale dóná ale.

²⁰Pbétù obhó nyú, Krístò níngbè wà ndi ɔve-bvù rò, ndi ùvùve ale tó ngàngayi^r tí. ²¹Obhó tí, àdhàdhì ìndrù rǎve dhu níibho ndi atdí ale-otù ð dhu bhèyi, ní ndi dhu bhèyi tí ùvùve ale rǐ 'ùngbè dhu níbhò ndi atdí ale-otù ð. ²²Àdhàdhì kóró ale náarúve Àdamù mànà ì úngbò ì dhu-okú dò rò dhu bhèyi tí, kóró ale náabáya ípìrònga Krístò mànà ì úngbò ì dhu-okú dò rò. ²³Pbétù, ìngbàtí ìli ndi ale mà níngbèya ndi fínda ka kudhé kàsùmì ð : Krístò níngbè wà ndi ndi ngàngayi tí. Ndirò kà ríngò nínganí,

^r 15.8 Kàtòrògò ní inzà fínda àbì iku rórò ka kùgù ngbàngba. Pòlò òzù ndi kàtòrògò tí uvitatále nzínzi ð, iwà Yèsù óvè ndàdù ndìngbè dhu-dzidò ndi ndarà uvitatále-kàsù òpè dhu-okú dò rò. ^s 15.20 Ngàngayi ní wemberè tí òvò inga ð ònyù-dòkpa. Yèsù ní ndi wemberè tí ndi ìngbè ɔve-bvù rò.

kàbhà ale tí ì nòtù ale nùngbeya ì átò. ²⁴Wò dhu-dzidǎ, Krístò níitòya yà ìndrǔ dǎ arǎí ádrùngbànga tó ǔbì nà kóró nzére-alafí mà òyá ádrǔdrǔ ale màná. ²⁵Obhó tí, Krístò náká wà ndònyè idzi, ràrà àhu Kàgàwà rǐ kóró pbìndà òmvǔ àbhǔ ndòbè dòya dhu[†]. Nírò ní ndi yà adzi dǎ kóró dhu-tsù náadùya ndòdì, Krístò ràdù Idzi àdu Àbanà Kàgàwà-fò ò. ²⁶Kà rǐku dòná rò òmvǔ, yà Kàgàwà itòya ní ǔve. ²⁷Obhó tí, Ìlǐlǎ Andítá rǎtina : « Kàgàwà ábhu wà kóró dhu kà ròbè dòya^u. » Pbétù, Krístò rǎtina : « Ìwà ma móbè kóró dhu dǎ » rò, ní ní'íya ka kátina : Kà ròbè kóró dhu-dǎ, Kàgàwà yà kóró dhu nábhu kà ròbè dòya kèlè ròdì. ²⁸Ndirò, Kàgàwà rǐ kóró dhu nábhu kà ròbè dòya rò ní ndi, ndi kà t'ídhùnà nyú ndítírò, yà Kàgàwà ábhu ròbè kóró dhu dǎ, náadùya àdi Kàgàwà bhà ádrùngbànga-tsiná, ndíní Kàgàwà nònyu tí idzi dòtsí kóró dhu dǎ.

²⁹Dhu apé ìí ìnzí ìndrǔ ràdù 'ùngbe ǔve-bvù rò dhu tí, ní nzínziku ð ale kǎkà bàtizò àlǔ arí ùvǔvè ale-okú dǎ rò nàarónzina dhu-tì nádù ìí àdhu[?] ? Dhu apé ìí ìnzí ùvǔvè ale náarí 'ùngbè dòtsí dhu tí, ní ádhu-okú dǎ rò nga ndi ìndrǔ arádù bàtizò àlǔ abádhí-okú dǎ rò ní ? ³⁰Ndirò ádhu-okú dǎ rò nga ndi àlǔ'í nyú àlǔ kádù àlǔ tó ípìrǒnga ìli àpbè ð kóró kàsùmì ð ní ? ³¹Àbanǎnzó, bílǐnganà ma mǎrí motù ǔve-ànzǐ. Ndi dhu ní obhó dhu. Ndirò, obhó dhu tí rǐí ngǎtsi dhu ní, ma mǎrí moyò okúku dǎ rò àlǔ tó Ádrùngbàle Yèsù Krístò màná àlǔ kúngbò àlǔ nídhuní. ³²Ma mábà àpbè abhu nyú yàrí Èfèsò tó kigò ð, tsùdú dhu àgò rǐ írì ð ìzà bhèyi órù ale-okú dǎ rò. Ní ádhu-okú dǎ rò nga ndi ma mádù àpbè àbà ndi dhu bhèyi, ìnzá ka kà'ù dhu ùngbè ùvǔvè ale rungbeya ì ǔve-bvù rò ní ? Dhu apé ìí ìnzí ùvǔvè ale náarí 'ùngbè dhu tí, níró : kònyu àlǔ wúgúwúgú, ndirò kòmvù àlǔ bhélébhélé tsútsǎ tí àlǔ kúve nídhuní^w. ³³Ìnzí nyàbhu nyí kutrà nyí wò dhu nàndà dhu ní : nzére ale t'ódhína náarí ìndrǔ tó ídzi mùtsò nínzǎ. ³⁴Ní, nyí nyáká nyùgèrè fùkú irèta, nyádu nyí ídzi ófò ð, nyádù nzérenga t'ónzita ùbhà. Obhó tí, atdídhená ale nzínziku ð núnì nzá Kàgàwà. Ma mí kùnò ndíní nyíku nabhù tí rìwà.

Dve-bvù rò rǐ 'ùngbè ale ní'íya nà ale-ngbò-tidò

³⁵Pbétù, atdí ale rǐí ìnè ndivǔ dhu ndàti : « Ùvǔvè ale nùngbeya ì ìngbà dhu bhèyi ? Ndirò, abádhí ní'íya ìngbà dhu bhèyi ale-ngbò-tidò nà ì í 'ùngbè rò ? » ³⁶Ní ndi dhu nivǔ ale ní mùdhòmà nyú ! Itse nyí nyòzò rò, ndi itse rǐ nzí àdù ìnga ìnzá ndi ndòvè pé angyi rórò. ³⁷Wò nyí nyòzòna dhu ní nzí ìnga ràdù ìnga itsu nyú, pbétù nyí nyòzòna ní ákè itsé-ngba kèlè. Kà ràdù ìí nganù tó itse màtí, ngǎtsi ní vurò itse-tidò màtí. ³⁸Tdítdǎ,

[†] 15.25 Zàb 110.1   ^u 15.27 Zàb 8.7   ^v 15.29 Kǎkò ì ùvǔvè ale tí kátina iró ale ní ngǎtsi ní atdídhená ale yà Yèsù ná'ù, 'àdù ève ìnzá ì àpè bàtizò àlǔ rórò, ndirò ní kǎkà ìnzá ì á'ù Yèsù rórò èvè atdídhená ale.   ^w 15.32 Ìsa 22.13

Kàgàwà ràdù àbhunà ndi itse ò rò ráhù itsu tò ngbõna ní yà ndi ndòzè. Ìngbàtí ìlì ndi itse ò rò rádù àhù itsu-ngbò ní ndi itse nà àkà tinàdò kèlè.

³⁹Kàgàwà anzì dhu-tsí náarfí ìmbà kóró àdhàdhì ale-ngbò tó ́fò nà : ìndrù-ngbò tó ́fò ríí atdíró, ìzà-ngbò ríí atdíró, àrè-ngbò ríí atdíró, ndirò ìbhè-ngbò ríí atdíró.

⁴⁰Òrù-akpà ́ ale-ngbò mà, yà adzi ́ ale-ngbò mànà ríí inè átò. Òrù-akpà ́ ale-ngbò tó aya mà ríí dhèdhèrò yà adzi ́ ale-ngbò tó aya nà. ⁴¹Adyifò bhà inga t'áwùta ríí atdíró, àbí bhà tsí ríí atdíró, ndirò alali tó ríí òyá tí. I alali nzínzì ́ màtí, inga t'áwùta núdà wà ì.

⁴²Ní, dhu íiyya yà dhu bhèyi yà ùvùvè ale rí ùngbè rò : yà adzi ́ àlè kíí nà ale-ngbò ní ndìnzà arí ale-ngbò. Pbétù, àlè ùngbè àlè kí ɔve-bvù rò rò, àlè kíiyya nà ale-ngbò ní ìnzí rádù ndìnza ale-ngbò. ⁴³Ka kí kòtdù itsìna ònzi ka kí òná ́fò ́ kà ríí rórò, kà rádù ndìngbè ádrùngbànga tó awáwù ́. Ka kí kòtdù ivívinga ́ kà ríí rórò, kà rádù ndìngbè ádrùngbànga tó ɔbi nà. ⁴⁴Ka kí kòtdù rò, kà ríí nà ní yà adzi ́ ale-ngbò. Pbétù kà rí ndìngbè rò, kà rádù ìí nà ní òrù-akpà ́ ale-ngbò. Dhu apé ìí inè yà adzi ́ ale-ngbò náarfí dhu tí, ní òrù-akpà ́ ale-ngbò ríí inè átò. ⁴⁵Ndi dhu bhèyi ní ndi Andítá ràtina : « Wemberè t'ále, Àdamù, níí àbà tí ípìrõnga nábà ale* . » Pbétù, olùnà rò ìí Àdamù, Krístò, níí ípìrõnga àbhù rí ìndrù tò ìlìl-Àlafí-otù ́ ale. ⁴⁶Wemberè tí àlè kabà ale-ngbò ní yà adzi ́ ale-ngbò ìnzí ní òrù-akpà ́ ale-ngbò. Ndi-tsí ríra olùnà rò. ⁴⁷Wemberè t'ále, Àdamù, níí yà adzi ́ ale. Kàgàwà náabhòlò ka adzi ní. Pbétù, ɔyɔ rí kisé Àdamù níra òrù-akpà ò rò. ⁴⁸Yà adzi ́ ale nófò ì yà adzi ní Kàgàwà abhòlò Àdamù nà. Ndirò òrù-akpà ò owuya ì nùngbe ale, nófòya ì wò òrù-akpà ò rò ira ale nà. ⁴⁹Àdhàdhì àlè kófò àlè wò adzi ní Kàgàwà abhòlò ale nà dhu bhèyi, ní àlè kófòya àlè átò wò òrù-akpà ò rò ira ale nà.

⁵⁰Àbanínzó, kànì ma móvɔna fùkù dhu : ìzà mà azu mànà nà ríí ale-ngbò rí mbà àdù ìí ngari nà òrù-akpà ́ Ádrùngbà kamà Kàgàwà bhà Idzi ́. Ndirò òmò rádù òmò dhu mà ní rí nzí àdù òko atdíkpá ìnzí rádù òmò dhu mànà.

⁵¹Kànì ma mí òdhù ò okónà dhu òvɔ fùkù : àlè'i kóró àlè kùvèya nzí, pbétù àlè'i kóró àlè kùwèya àlè. ⁵²Ndi dhu ɔnziya ndi ákè kàsùmí-ngba ́, àdhàdhì yà ìndrù rí nyìkpóna àpbí, ndàdù àngbenà dhu bhèyi, yà adzi ́ kóró dhu-tsù rí ndòdì ní wàndà rǒngò nínganí. Obhó tí, ndi wàndà rǒngò rò, ùvùvè ale nùngbeya ì yà ìnzí rádù òmò ale-ngbò tó ́fò nà. Ndirò àlè'i, yà àlè-nyìkpó nà àlè kòtù àlè rò, àlè kadàya àlè nùwu átò. ⁵³Obhó tí, dhu àkà òmò rádù òmò ale-ngbò ràfò yà ìnzí rádù òmò ale-ngbò. Wò ndi òvè rádù òvè ale-ngbò náká wà ndàfò yà ìnzí rádù òvè ale-ngbò. ⁵⁴Yà ndìnza rádù ale-ngbò náafòya gukyè yà ìnzí rádù ndìnza ale-ngbò, wò ndi òvè rádù òvè ale-ngbò ràdù ìnzí

* 15.45 ɔpt 2.7

rádù òvè ale-ngbò náfo, nírò ní ndi yà ìlílǎ Andítá ò ka kandí ɔte náakáya. Ndi ɔte rǎtina : « Ɔve dhu òtò wà. Ɔve lè mà dhu ònzì wà dòtsíʳ. »

⁵⁵ Inyi òvé, pbùkù màlè mà rǐrǐ ngbòró ?

Inyi òvé, okpènu rǐrǐ ngbòróʳ ? »

⁵⁶ Ɔve-okpè ní nzérénga, ndirò nzérénga bhà ádrùngbǎnga tó ɔbi ní Úyátá^a. ⁵⁷ Ilèta àkǎ àlè ràbhù Kàgàwà tò. Ka ní ndi àlè àbhù arí àlè rònzi ɔve lè mà àlè tó Ádrùngbǎle Yèsù Krístò-otù ò !

⁵⁸ Nírò àbanǎnzó, yà atdíǎ ma mózè nyí rò, nyí nyàkǎ nyíkò pòtsó wò fùkù ma mòvò obhóna ò, ìnzì nyǎbhù nyí kumbe nyíkù akye. Nyí nyàkǎ nyǎmbe òwu dǎ angyi tí àlè tó Ádrùngbǎle Yèsù bhà kasu t'ònzita nà, nyádù dhu ùni wò kà-nyutsi nyí nyí dhu-okú dò rò nyí nyóonzina kasu ràrǐ nzi àwí kòkòrò.

Pbàkrístò rǐ fùrangà àtsà Yèrùsàlemà tó kigò

ò Kànísà dzùnà ì ɔnzi tí nǐ dhu

16 ¹ Yèrùsàlemà tó kigò ò rǐrǐ Kàgàwà bhà ale dzùnà nɔnzi tí ka kátsàna fùrangà nàndà dhu nǐ, nyí nyàkǎ nyóonzì dhu átò àdhàdhì Gálàtiyà tó pbìrì ò *kànísà tò ma múyǎ dhu dhu bhèyi^b. ² Yà yengè idhò náaríku dhu bhèyi, ìngbàtí ìli ndì ale mà nzínzìku ò nákǎ ndàrà yà ndì ndòngyè fùrangà-go nǐli rò ndòdò pbìndà, tsángbàtí nyí nyowuna bvùkù ma mǎrà àhu dhu òdò ndíní nyí nyatsá tí fùrangà nǐ. ³ Ní bvùkù ma mǎrà àhu rò, ma mí nyí nyóvòna ale òvi bhàruwà nà, ròwù fùkú perè nà Yèrùsàlemà tó kigò ò. ⁴ Dhu apé ìrǐ iwà ma màkǎ marà átò ànyì dhu tí, ní mà màkǎ mòwù atdíkpá abádhí mànà.

Pòlò rǐ abhi ò ndì ndàrà dhu ùdhè angyangyi dhu

⁵ Ma mǎrà àhu bvùkù iwà ma mùdà Màkèdòniyà tó pbìrì ònǎ rórò. Obhó tí, ma múda ùda ànyì nanǎ. ⁶ Ngàtsi nǐ ma mádi àdǐ fùrǎbvù ákè kàsùmì tí. Ndirò ngàtsi nǐ, ma mádi àdǐ átò ádrùngbǎ gírì tó kàsùmì ò bvùkù, ndíní nyí nyibho tí dzùnàdu ònzi rǐ pbàkà abhi ò dhu-tsí idù. ⁷ Obhó tí, ma mòzè nzà àlè rǎla àlè nyí mànà ùda ma múda ònǎ kàsùmì ò tí. Ma mòzè dhu ní àlè ròkò pé atdíkpá nyí mànà ngúfe idhò tí, Ádrùngbǎle òzè ka nǐ.

⁸ Pbéù, ma mòzè madi iró Èfesò tó kigò ò rǎrà àhu *Pèndèkòtè-idhò ò. ⁹ Obhó tí, ádrùngbǎ kasu ònzi ma mí iró nǐ dhu tó tsàtsù àpfò wà ndì idù, ndirò ima nà rǐ 'ùgye ale rǐrǐ ìnè abho nyú.

¹⁰ Tìmòtewù apé ìrà àhu, ní nyí nyàkǎ nyóòdò ka mbèyi nzínzìku ò ìnzì rònzi ɔdò. Obhó tí, àbadhi arí Ádrùngbǎle Yèsù bhà kasu ònzi àdhàdhì

^y 15.54 Ìsa 25.8   ^z 15.55 Ìsa 25.8 ; Òse 13.14   ^a 15.56 Nzérénga bhà ádrùngbǎnga tó ɔbi ní Úyátá dhu-tì ní, Úyátá arí ndi nzérénga tí rǐrǐ dhu ìtè ìndrù tò.   ^b 16.1 Gál 2.10

ma marí kònzì dhu bhěyi. ¹¹Nírò, atdí ale mà àkǎ nzá ndònzì kà gàyà. Pbéttù nyí nyàkǎ nyònzì kà dzùná ràdu ndì tidu ò màrùngà ò afína ríí rórò. Obhó tí, ma mí àbadhi mà nódò rìwù atdíkpá Yèsù ná'ù adódu màná.

¹²Àlě t'ádòná Apòlò nàndà dhu nǐ, ma mìtdè ka atdíídò ndíí owu tí fǔrǎbvù atdíkpá ngǔkpá àlě t'ádóna màná, pbéttù kàdù nzá ndòzè ndàrà kòmbí ányì. Ní kà rǎrà ányì kàsúmì àbà ndì ndí rò.

Kà rǐku dóná rò sedzà mà, ovità màná

¹³Nyí nyàkǎ nyòkò ípírò rò nyìkpókù nà, nyǎdù ìko pòtsó fùkú a'uta ò. Nyí nyàkǎ nyíí mànzì tó ale-afí nà, nyǎdù ìí obi nà ale tí. ¹⁴Nyí nyàkǎ nyònzì kóró dhu àzè ò.

¹⁵Àbanǐnzó, nyí nyúni wà Stìfanà mà pbì idzá-bhà màná kóró. Abádhí nǐí ndi wemberè tí Yèsù na'u fùkú pbìrì Àkayà ò ale nzínzì ò. Ndirò abádhí adzì ì Kàgàwà bhà ale-kàsù t'ònzìta tò. Ní ma mìtdè nyí ìtdè tí, ¹⁶nyí nyàkǎ nyíí kǒkò dhu bhěyi ale-tidò-tsù dhu. Ndirò, nyí nyàkǎ nyíí kǎkà atdyúya nyú nà arí kasu ònzì, ìvò adyo nyú atdíkpá abádhí màná ale-tsù dhu átò.

¹⁷Ìdhèdu ìka wà ndì Stìfanà mà, Fòrtùnato mà Àkàyikò màná níwù ùvò tidú dhu dǎ. Abádhí ìwù oko fùkú ngari ò tidú. ¹⁸Ndirò abádhí nábhu afídu ràyi àdhàdhì abádhí ábhu afíkù ràyi dhu bhěyi. Nírò, dhu àkǎná wà kuni kǒkò dhu bhěyi ale tó ídzìnga.

¹⁹Àziyà tó mùlengù ò Kànísá nóvì nyí. Ndirò Àkilà mà Pèrèsílà nà, atdíkpá kǎkà fí-dzá arí 'ùndù kànísà màná, nóvì nyí atdíídò Ádrùngbǎle Yèsù-nyutsì. ²⁰Kǎkà iró ríí àlě t'ádóna kóró nóvì nyí. Ndirò nyí mà átò nyí nyàkǎ nyòvì nyí nzínzìkù ò mběyi nyú.

²¹Ìma Pòlò, yàrí ní ndi òtsúdu nyú nǐ ma màndí fùkù dhu, movì nyí òná.

²²Ndi ale apé nzí Ádrùngbǎle Yèsù nózè, ní ndi ale àkǎ ofúngá nà. Màranatà! Kà-tì ní: Àlě tó Ádrùngbǎle Yèsù àkǎ ndìrà!

²³Àlě tó Ádrùngbǎle Yèsù nǎkǎ ndàso nyí!

²⁴Ma mózè nyí kóró Yèsù Krístò-nyutsì.